

Uredništvo: Ljubljana, Puceljova ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelček: Ljubljana, Puceljova ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pet polnočkovnem zvezdu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Cor. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za ostanke iz Kr. Italije in inozemske tina
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izšla vsak dan razen ponedeljka
Narodna tiskarna mesečno 12.000
in inozemstvo vključno s poštnimi stroški
tiskane 12.000

Uredništvo:
Ljubljana, Puceljova ulica št. 5, telefon
31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di propaganda italiana ed estera
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Intensa attività esplorativa sul fronte tunisino

Importante posizione conquistata - Otto velikofletni nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 6 febbraio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 987:
Sul fronte tunisino gruppi da combattimento italo-germanici hanno svolto intensa attività esplorativa e conquistato, dopo vive combattimenti, una importante posizione. Dalla caccia tedesca sono stati abbattuti 3 velikofletni avversari. Bombardieri nemici sganciarono ieri sera bombe e spezzoni incendiari su Palermo causando pochi danni; in corso di accertamento le vittime.
Tre degli aerei incursori, raggiunti dal tiro delle artiglierie della difesa, precipitarono: uno in mare, a cinque km a Nord-Est di monte Pellegrino, il secondo vicino

a Finale (Cefalù) ed il terzo presso Carini.
Le incursioni del giorno 4 hanno provocato complessivamente fra la popolazione civile di Torino e provincia 33 morti e 62 feriti, alla Spezia 11 feriti.
Uno dei quadri-motori che il giorno 3 agirono sui dintorni di Ragusa risulta distrutto, presso Pozzallo, dalle batterie contraeree; un altro apparecchio, oltre quello segnalato ieri, è caduto in mare a Nord-Est di Trapani, colpito dal fuoco della difesa. Un nostro sommergibile non è rientrato alla base. Alcuni uomini dell'equipaggio sono salvi. Le famiglie degli altri sono state informate.

Oživljena izvidniška delavnost na tuniškem bojišču

Osvojitev važne postojanke - Osem sovražnih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 6. februarja naslednje 987. vojno poročilo:
Na tuniški fronti so italijansko-nemške bojne skupine razvijale oživljeno izvidniško delavnost in so po hudem boju osvojile važno postojanko.
Nemški lovci so sestrelili tri sovražna letala. Sovražni bombniki so snoči metali rušilne in zažigalne bombe na Palermo in povzročili manjšo škodo. Ugotovitev žrtev je še v teku.
Tri letala napadajočega oddelka so zrušili izstrelki obrambnega topništva. Eno je padlo v morje 5 km severovzhodno od gore Pellegrino, drugo blizu Finale (Cefalù), tretje pa pri Cariniju.
Dnevni poleti nad Turinom dne 4. t. m. so v mestu in v pokrajini zahtevali med civilnim prebivalstvom 39 mrtvih in 62 ranjenih, v Spezziji pa 11 ranjenih. Eden izmed četvermotorikov, ki so se 3. t. m. pojavili v okolici Raguse, je bil uničen pri Pozzallu po protiletalskih baterijah; drugo letalo je razen tistega, ki je bilo omenjeno včeraj, padlo v morje severovzhodno od Trapanija, zadeto od obrambnega ognja.
Neka naša podmornica se ni vrnila na svoje oporišče. Nekoliko mož posadke je rešenih. Družine preostalih so bile obveščene.

Viel. Na kolodvoru Termini so ga sprejeli čet ceremonijalno v zunanem ministrstvu, zastopnik ministrskega kabineta, celotno osebje švicarskega poslanstva in zastopstvo švicarske kolonije v Rimu. Odlični diplomat, ki se vrača v Italijo kot zastopnik svoje države, je bil v Rimu že več let prej tajnik švicarskega poslanstva. Po službah na važnih mestih v Bernu je vodil bančni zavod »Credit Suisse«.

Nov švicarski diplomatski zastopnik v Rimu

Rim, 5. febr. s. Davi je prispel v Rim novi zastopnik Švice pri Kviralu minister Peter

Rooseveltova zadrega zaradi porazov na Pacifiku

Trdovraten molk ameriškega mornariškega ministrstva zaradi poraza pred otokom Rennellom

Tokio, 5. febr. s. Komentirajoč trdovratnost Amerike, ki neče objaviti izida pomorske bitke pred otokom Rennellom, v kateri je izgubila dve bojni ladji in tri križarke, izjavlja »Tokio Simbun« v svojem uredniku, da je razlog molka ameriškega mornariškega ministrstva bojazen, da bi se z odkritim priznanjem poraza diskreditiral Roosevelt in izgubil dober del svojega ugleda. Roosevelt je objavil, da se bo začela leta 1943 največja ofenziva proti Japonci. Leto 1943 je leto pred predsedniškimi volitvami in ofenziva proti Japonci je del Rooseveltove volilne kampanje. Roosevelt si obupno prizadeva, da bi dosegel kako zmago, čeprav samo navidezno na južnopacifiškem Pacifiku, kajti to lahko zelo vpliva na njegov položaj. List dodaja, da velik poraz pred otokom Rennellom ni samo strateški poraz, temveč tudi volilni poraz za Roosevelta.
Komentirajoč razne poraze zaveznikov na morju, izjavlja list, da jih je pripisati dejstvu, ker obstoj ameriška sila na morju samo po vztrajnosti sili in nima pravi nobene taktične sposobnosti. Primer je bil zadnji poraz zaveznikov pred Rennellom, ko so ameriške sile skušale izvesti protinapad, računajoč samo na svojo številčno premoč. Računanje Američanov na svojo gnotno silo jasno kažejo gigantске številke njihovih bilanc, kjer se navaja nič manj ko 100 milijard vojnih stroškov. Združeni narodi skušajo zaman kupiti zmago z denarjem.

Velik požar v Bombaju

Bangkok, 5. febr. s. Iz New Delhija se doznava, da je nastal velik požar v nekih tkalnicah za bombaž v Bombaju. Požar se je naglo razširil in ga je bilo mogoče omejiti šele po večurnem naporu. Poročajo o velikih škodi. Med drugim je bilo uničenih tisoč bal bombaža. Bombajske oblasti doslej še niso objavile o vzrokih požara.

Avstralci ne bodo več pošiljali svojih čet drugam

Lorenzo Marquez, 4. febr. s. Iz Canberre poročajo, da je avstralski ministri predsednik podal danes naslednjo izjavo: »Narodi, kakor Avstralija, ogroženi od nevarnosti, ki znači življenje ali smrt, ne morejo pošiljati kontingentov čet na druge vojne prizorišča. Potem ko so poskrbeli za varnost lastnega ozemlja, ne razpolagajo več s četami, ki bi jih lahko poslali, da bi se drugje borile. Churchill je obvestil, da se ne bo zoperstavil povratku avstralskih kontingentov v domovino, da bodo lahko branili svojo domovino.«

Strah v Avstraliji

Bangkok, 4. febr. s. Pomorska bitka pri Salomonskih otokih, ki je prinesla Japoncem znano zmago nad zaveznički, je povzročila žalosten učinek v vsej Avstraliji, kjer trdijo, da se je nevarnost japonske invazije znatno povečala. Avstralski tisk piše, da se je vojna za 500 km približala avstralskemu kontinentu. Ta bitka, pisejo iz Sydneya, je trl odgovor tistim političnim krogom v Londonu in Washingtonu, ki kritizirajo avstralskega ministrskega predsednika ker pravi, da je treba poslati večje zavezniške sile v južni Pacifik, da bi se preprečilo približanje Japoncev Avstraliji.

PREOSNOVA VLADE V RIMU

Duce prevzel vodstvo ministrstva za zunanje zadeve - Ustanovitev ministrstva za vojno proizvodnjo

Rim, 5. febr. s. S Kr. dekreti se je sestavila vlada takole spremenila:

Ministrsko predsedništvo: mesto Luigia Russa prevzame nacionalni svetnik Amilcare Rossi, predsednik narodnega združenja bojnikov.

Zunanje ministrstvo: ministrstvo prevzame Duce s podtajnikom Giuseppom Bastianinijem; grof Ciano je poklican za triletno dobo v Veliki svet.

Notranje ministrstvo: podtajnika Guidina Buffarinja nadomesti Umberto Albini, dosedanji prefekt v Neaplju.

Pravosodno ministrstvo: mesto grofa Grandija, ki ostane predsednik Zbornice fašijev in korporacij, prevzame nacionalni svetnik Alfredo De Marsico.

Finančno ministrstvo: baron Giacomo Acerbo, predsednik proračunske komisije v Zbornici fašijev in korporacij, nadomesti Paola Thaona di Revel.

Ministrstvo za narodno vzgojo: mesto

Giuseppa Bottala prevzame nacionalni svetnik Carlo Biggini, rektor univerze v Pisi.

Ministrstvo za javna dela: namesto nacionalnega svetnika inž. Giuseppa Grole je poklican nacionalni svetnik dr. Zenone Benini.

Ministrstvo za promet: senator Vittorio Cini nadomesti sedanjega ministra Giovannia Host Venturia.

Ministrstvo za korporacije: Prefekt iz Milana Carlo Tiengo prihaja na mesto sedanjega ministra Renata Riccija.

Ministrstvo za ljudsko kulturo: nacionalni svetnik Gaetano Polverelli, sedanji podtajnik, prevzame ministrstvo namesto Alessandra Pavolinija.

Ministrstvo za devize in valute: sedanjega ministra Raffaella Riccardija nadomesti nacionalni svetnik Oreste Bonomi.

Ministrstvo za vojno proizvodnjo: podtajništvo za vojno proizvodnjo se poviša

v ministrstvo za vojno proizvodnjo, kateremu na čelu bo ostal general Favagrossa.

Novi senatorji

Rim, 6. febr. s. S Kr. dekreti so bili naslednji nacionalni svetniki imenovani za senatorje:

Ariotti Emilio, Asinari di San Marzano Guido, Bibolini Gianbattista, Di Panti Antonio, Bolzon Piero, Borghese Rodolfo, Brizzi Alessandro, Brughini Alfredo, Bruni Giuseppe, Buronzo Vincenzo, Calzabini Alberto, Capaldi grof Massimo, Capri Crispini Luigi, Sardi Livio, Costamagna Carlo, Del Buffalo Edmondo, Donegani Guido, Durini Giangiuseppe grof di Ponza, Fantucci Vittorio, Farina Cini pl. Neri, Ghigi Alessandro, Maccarini Carignani Renato, Maggini Giuseppe, Milani Giovanni, Orelli Eugenio, Motta Giacinto, Paoloni Francesco, Pelizzari Ludovico, Pesenti Antonio, Rachei Mario, Rottigliano Edoardo, Russo Luigi, Sacco Francesco in Trapani Lombardo Antonio.

Uničevanje sovjetskih čet pri Novorosijsku

Ponovni sovjetski poskusi izkrcanja izjalovljeni - Hudi boji ob Donu - Odbiti sovražni napadi južno od Ladoškega jezera

Iz Hitlerjevega glavnega štaba, 6. februarja, s. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo naslednje vojno poročilo:

Pri Novorosijsku izkrcani sovjetski oddelki so bili kljub žilavemu odporu še bolj stisnjeni, v borbah pa uničenih šest na kopno pripeljanih oklopnih vozil. Ponovne akcije za izkrcanje so se izjalovile.

Na področju izliva reke Dona, ob Doncu in v odseku pri Oskolu je sovražnik nadaljeval svoje napade.

Ob spodnjem Doncu in v odseku pri Livnih so se vsi napadi izjalovili ob najhujših izgubah za sovražnika.

Ob srednjem Doncu in v odseku pri Oskolu so po skupinah boji, v katerih se menjavajo sovražni napadi z lastnimi protinapadi.

Ponovni hudi sovjetski napadi južno od Ladoškega jezera so bili krvavo odbiti, izhodne postojanke pa razbite v topniškem ognju.

V vodah visokega severa so potopila nemška brza bojna letala sovražno trgovsko ladjo s 6000 br. reg. tonami, nadaljnji 6000 tonski prevozniki parnik pa je začel goriti.

Pri ponovnih napadih na pristanišče in mestno področje Murmanska so bombni zadetki povzročili razdejavanja.

V Tunisu so nemško-italijanske bojne skupine z uspešnim sodelovanjem letalstva zavzele obvladujočo višino ter jo obdržale kljub sovražnim protinapadom.

Nemška brza bojna letala so povzročila podnevi na obali Rokavskega preliva z bombnimi zadetki težkega kalibra znatno škodo.

V hudih obrambnih bojih na področju Donca sta se posebno odlikovali 294. pehotna in 7. oklopna divizija.

Iz zadnjih trenutkov obrambe Stalingrada

Berlin, 5. febr. Ves nemški tisk se še vedno in upravičeno bavi z junšotko epopejo legendarnih braniteljev Stalingrada in s nenečnim opisuje poslednje trenutke herojske nemške in zavezniške posadke, ki se je v levljani pogumom branili: pred nadmočnimi napadali in se naposled žrtvovala z namenom, da olajša operacije kavkaške armade. Po obvladanju Paulusove skupine je ista usoda zadela tudi nemško-rumunsko skupino pod poveljstvom generala Streckerja. Njegove čete so bile kot poslednje razmeščene v razvalinah ogromne tovarne za traktorje, ki se bila med vojno izpremenjena v tovarno za tanke. Ni prav nikak čudež, da se je peščka braniteljev morala vdati ogromnim množicam napadalec, pač pa je čudež, da je vzdržala toliko časa in vezala tako znatne sile sovražnika, ki bi bile sicer uporabljene na drugih delih fronte.

Razen junštvo mož je treba to dejstvo pripisati morda tudi dejstvu, da so ogromni podzemeljski prostori delavnic služili braniteljem kot varno zatočišče pred topniškim obstreljevanjem. Razen tega so bili nemški oddelki kot posadka v teh razvalinah cele mesece od prvih dni ofenzive, ko so nemške čete to tovarno iztrgale boljševikom, in so odlično poznale vsak kot, vsako luknjo, vsako značilnost tega zidovja. Njihova obramba je tedaj dosegla višek učinkovitosti in bi se gotovo nadaljevala še kak teden, ako bi branitelji ne pošlo strelivo, živež in zdravila. Na večje pomena je bilo pomanjkanje ročnih granat, ki so najprimernejše orožje za borbo iz največje bližine moža proti moči. Z nekoliko tednov so si obleganci in oblegovalci stali nasproti le nekoliko metrov oddaljeni drug od drugega. V razvalinah so se izmenjavali napadi in protinapadi. Spopadi so se dogajali v velikih lopah in pod zemljo in čisto borba ni prenehala po ves dan. Ogorčeni boji so se bili za kako stopnišče, za kako ploščad in celo za kako okno. V teh okoliščinah je ročna bomba sama po sebi najprimernejše orožje. Dovolj je bilo vreči jo skozi kako okno, skozi kako lino, skozi kako luknjo, da se je razpočila med napadalec in jim prinesla pogubo. Zaradi tega so bile tudi na obeh straneh izredno velike izgube.

Sovjetski vojaki so se po svoji navadi posluževali tudi min in so kopali rove pod

nogami braniteljev. Od konca novembra ni pritekla nobena noč, da bi obleganci ne silili udarjanje pnevmatičnih kladiv in svedrov, ki so vrtili pod njimi, čisto pa je bilo čuti povečje ruskih ženijev, kadar so polnili izrtno luknjo z razstrelivom. Včasih se je branilec posrečilo z bliskovitim naskokom preprečiti eksplozijo, najčesteje pa jim je bilo nemogoče ogniti se grozeči opasnosti in takrat so bili pisiljeni, da so izpraznili ogorčeno točko ter jo skušali zopet osvojiti po izvršeni eksploziji. Često po eksploziji ni bilo kaj cavajati. Tako so se vršile ogorčene borbe za vsako ped tal.

Bilo je nezno življenje med nenehnim strajanjem ruskih topov, med bliski eksplozivnih min in med neprestanimi napadi. Še 31. januarja, po osvojitvi zadnjega okopa južne skupine, so branilci Streckerjeve skupine odbili poziv za predajo, ki jim ga je sporočil nek sovjetski polkovnik. Približal se je bil poslopju, ki so ga imeli zasedene Nemci, in je mahal z belo zastavo, želeč razgovora z obleganci. Ponč 1. februarja so boljševiki izvršili zadnji napad in takrat so se Nemci in Rumuni branili le še s pištolami, bajoneti in noži. Neka skupina, zaprta v podzemlju, se je kljub temu še upirala, dasi ni bilo ničesar več braniti, ko je bilo že vse osvojeno in je bil Stalingrad že popolnoma v rokah neprijatelja. To junštvo je zgled najvišje žilavosti in požrtvovalnosti.

Preostali branilci, ki so tvorili posadko v tovarni za traktorje, so imeli na razpolago radijsko postajo, s katero so bili v stalni zvezi s Hitlerjevim glavnim stanom. Tako je vrhovno nemško poveljništvo lahko do neke mere sledilo in vodilo borbo. Dne 2. februarja ob 2.45 zjutraj pa je glavni stan dobil od skupine generala Streckerja, poveljnika 11. armijskega zbora, naslednje obvestilo: »Boljševiki začeli napad na naše zadnje postojanke. Moramo uničiti radijsko postajo.« Postaja je delovala do 3.10, kajti takrat je glavni stan prejel poslednjo vest: »Postaja radio XI. armijskega zbora preneha delovati. Živel Führer!« To je bil zadnji znak življenja, ki je prišel brezlično od branilcev Stalingrada, od one vojske, ki je bila nedvomno ena izmed najlepših in najboljših armij nemške vojske.

Boj kakor vsaka druga dokazuje naslednja epizoda, kakšnega kova so bili branilci Stalingrada. Komaj teden dni pred zaključkom stalingradske drame je na edino nemško stalingradsko letališče priletel aeroplan, ki je imel nalog, da odnese dva častnika generalnega štaba, da bi neposredno ustno poročala vrhovnemu poveljstvu o položaju braniteljev. Ko sta vrnjena častnika oddala svoje poročilo, sta zahtevala naj jih takoj zopet prepeljejo z letalom nazaj v Stalingrad, ker hočeta na vsak način deliti usodo obleganec in zlasti Paulusove skupine, katere štabu sta bila pridružena in da prav za prav ne spadata k 6. armiji, zaradi česar nista dolžna vrniti se v Stalingrad. Pomagalo ni nobeno pregovarjanje, moža sta se naskočila pred obvladujočo Paulusovo skupino v oblegano mesto.

Kar se tiče maršala Paulusa, o njegovi usodi še niso znane nikakršne podrobnosti, kajti nemški vojaški krogi ne verjamejo brez dokazov verziji, ki so jo boljševiki razširili v svet o obvladanju maršala. Po tujstvenih vestih maršal ni bil ranjen pri zadnjem napadu na poslopje GPU, marveč nekoliko dni prej. Razen tega je znano, da je imel vedno s seboj dve pištoli in močno boljševično struno. V vsakem primeru je jasno, da ni mogel biti ujet, če ni bil ranjen, dasi Rusi zatrjujejo, da je popolnoma nedotaknjen prišel v ujetništvo.

Z veliko opreznostjo je treba tudi sprejeti spisek generalov, ki so bili po vestih moskovskega radia ujeti v Stalingradu. Snisek je v prvih tednih napadov na Stalingradu sprotno samim ruskim zatrjevanjem izprede desetih dni, po katerih je baje velik del glavnega štaba 6. armije že odletel iz Stalingrada. Nekateri izmed generalov, ki jih Rusi sedaj omenjajo med ujetimi, so zapustili mesto še pred obkolitvijo, dočim drugi niso pripadali 6. armiji ali pa jih sploh ni. Naj navedemo nekoliko zvezd. Eden izmed ujetih generalov naj bi bil poveljnik 37. pehotne divizije, general v. Daniels, o katerem je sovjetski radio trdil, da je bil ujet sredi januarja in da je bil poveljnik 376. divizije.

Prav tako naj bi bil ujet general Oppenlander, poveljnik 305. divizije, ki pa je bil že septembra meseca premeščen in poslel ni bil več pri 6. armadi. V spisku je tudi ime nekega Reppkeja, ki naj bi bil

Nadaljevanje na 2. strani

Vadalljevanje s 1. stran

poveljnik 297. divizije, toda v vsej nemški vojski ni nikakega generala s takim imenom. Med ujetniki je nadalje general Hartmann, ki pa je padel 27. januarja, ker ga je Führer 2. februarja v spomin odločil s viteškim križcem. Po vsem videzu skušajo boljševiki privedi iz slavne salingradske drame enega izmed svojih občajnih propagandnih manevrov. (Corriere della Sera.)

Italijanski junaki na vzhodni fronti

Berlin, 6. febr. s. Pod naslovom »Italijanski junaki na vzhodni fronti« poročila tiskajšnja »Börzenzeitung« naslednje: Tizen divizije »Julia« sta se po arabskem in udarnem duhu se posebno odlikovali diviziji »Trento« in »Cuneo«. Vzdružili sta svoje napade sovražne premoči, med katerimi so sovjetske čete uporabile vsa polpolna sredstva. Hrabri vojniki omenjenih divizij so prizadeli nasprotniku ogromne izgube in vrle italijanske divizije so med premikanjem, določeno za zasledbo novih postojank, vzdržale najhujše suni. Če sovjetskih napadov ter prisilile sovjetsko poveljstvo, da je metalo v boj vedno nove rezerve, s čimer se je zakasnila sovjetska akcija in so se načrti boljševikov popolnoma izjalovili. Zlasti hud in težaven je bil pohod neustrašene divizije »Trento«, ki je morala vzdržati najhujši pritisk nadmočnega sovražnika ter je bila nekoli časa celo obkrožena, s skrajno odločnostjo in železno žilavostjo pa so si junaki odprli pot med množicami sovražnikov ter zasledili nove obrambne postojanke. Tudi v tem spopadu so prizadeli sovražniku hude izgube.

Nemške ofenzivne operacije pri Velikih Lukah

Berlin, 6. febr. s. O ofenzivnih operacijah, ki so se te dni znova ojačile v odseku Velikih Luk, poročila voini dopisnik nemške uradne agencije nekoliko zanimivih podrobnosti. Novi napad sovražnikov, prvi dopisnik, je imel za cilj osvojitve dveh višin južnozapadno od mesta. Obe višini sta gospodovali nad okolico in je bila njihova posest zelo važna za nadaljnji razvoj operacij kot oporišče našega obrambnega sistema. Rusi so pripravili napad z močnim bobnajočim ognjem topništva vseh kalibrov, ki so ga imeli v tem odseku, nato pa so prešli v napad. Naskok je izvršila neka pehotna divizija ob podpori kakih 20 oklopnih voz. Napadajoče čete so bile znatno močnejše kakor nemška posadka. Prvi sunek proti našim črtam se je zrušil s krvavimi izgubami za sovražnika, Rusi pa so ponovili napad ne glede na silne vrzeli, ki so zjale v njihovih vrstah, ter so bili tudi to pot odbiti. Naše avtomatsko orožje je doslovno kosilo napadalec.

Naposled se je boljševikom po strahovitih izgubah le posrečilo, da so vdrl v

naše postojanke. Tu se je razvila sfilovita borba moža proti možu, v kateri je bil sovražnik zadržan toliko časa, da je Nemcem prispela pomoč ter so lahko v protinapadu vrgli sovražnika s svojih postojank. Nemški protisunek je bil tako močan, da niso samo očistili svojih postojank, marveč so zagnali sovražnika daleč preko njegove lastne bojne črte.

S finskega bojišča

Helsinki, 5. febr. s. Finsko vojno poročilo javlja, da se ni zgodilo nič pomembnega v zadnjih 24 urah na finsko-sovjetskih frontah.

Boji na severu

Berlin, 6. febr. s. Iz pristojnega vira javljajo, da je na laponski fronti udarni oddelek planske divizije SS kljub snežnemu meteu in hudemu mrazu prodrl do sovjetskih črt in po hudem boju osvojil 21 okopov in utrd. Pri tem je uničil odnošno zavej dotične posadke. Nekaj vojni dopisnik pripoveduje v »Zwölfuhr-Blattu« o skupini nemških topničarjev, ki so bili ostali brez sredstev za premikanje topov in ki so se zato sami vpregli pred topove ter jih vlekli preko zasneženih stepe, dokler niso dosegli neke železniške postaje. Tu pa so opazili, da koraka proti njim okopna sovjetska kolona, sestavljena iz kakih 30 oklopnih voz. Topničarji so takoj namerili svoje topove na bližajočega se sovražnika in so po hudem boju razbili 21 oklopnih voz, druge pa prisilili k begu.

Hude izgube sovjetske mornarice v Baltiku

Helsinki, 6. febr. s. S prihodom zime in zmrznjenjem so se zaključile pomorske borbe in sovjetske mornarice se je morala umakniti v zaliv Kronštata, potem ko je utrpela najhujše izgube v sezoni plovbe. Strogo precejnjeni uradni podatki javljajo naslednje izgube katere so nemške pomorske in letalske sile in deloma finsko obalno topništvo zadale sovražniku:

Potopljenih je bilo: 31 podmornic, 2 topničarki, 2 obalni stražni ladji, 16 motornih torpednih čolnov, 23 motornih oboroženih stražnih ladij, 8 minolovcev ter 3 druge ladje neznanega tipa.

Poškodovanih je bilo: 16 podmornic, 3 stražne ladje, 10 torpednih čolnov, 16 oboroženih motornih stražnih ladij in 3 vlačilci.

V teh podatkih niso upoštevane hude izgube rdeče mornarice, katere so sovražniku zadale nemške in italijanske sile v kronštatskem zalivu, na Nevi in na Ladostem jezeru. V plojni sezoni od 1. junija do srede decembra 1942 je sovjetska mornarica izgubila 85 edinic, 48 njenih edinic pa je bilo poškodovanih. V tem razdobju so finske pomorske sile izgubile samo eno edinic.

Iz Hrvaške

Odlikovana častnika hrvaške legije, Poveljnik 8. italijanske armade na vzhodnem bojišču je odlikoval s srebrno kolajno za vojaško hrabrost polkovnika Egora Zitička in majorja Ferda Muslovića, častnika hrvaške legije.

Hrvaški vojni muzej. Priprave za ustanovitve hrvaškega vojnega muzeja so v polnem teku. Od ministrstva za oborožene sile organizirana zbirka orožja in drugih predmetov se uspešno nadaljuje.

Bojnišnica na Rebru je dobila knjižnico. Nemški znanstveni institut v Zagrebu je bolnišnica na Rebru poklonil znanstveno knjižnico, ki bo vsebovala predvsem medicinske knjige. Prvo pošiljko knjig so že izročili upravi bolnišnice.

Občletnica zaščite delavske mladine. Urad za zaščito delavske mladine je 4. februarja praznoval prvo občletnico svojega obstoja. V vsej državi ima urad 60 podružnic, ki skrbijo za okoli 80.000 mladih delavcev in javencev. V teku leta je urad razdelil 1.5 milijona kun podpora in 35.000 mladoletnim delavcem in javencem zagotovil plačani dopust. Nadalje je urad organiziral 26.000 staršev javencev in mladoletnih delavcev.

Zdravstvena politika na Hrvaškem. Na povabilo hrvaškega zdravniškega društva se je v Zagrebu delj časa mudil berlinski profesor dr. Helmut Haubold. Z glavnim ravnateljem za zdravstvo v notranjem ministertvu Stjepcem sta obravnavala vsa vprašanja nemško-hrvaškega sodelovanja na področju zdravstvene politike.

Spremembe pri zagrebnem tramvaju. Uprava zagrebske električne cestne železnice se je odločila za ukinitve večjega številca postajališč. Z ukinitvijo nekaterih postajališč je nastala tolikšna sprememba, da bi po prejšnjem voznom redu vozilo 9 motornih voz in 6 prikolic več. Na najbolj zasedenih progah je bil zato razmah med vozniki zmanjšan.

Ogromen plemski in paketni promet. Iz statističnih podatkov glavnega usteškega stana je razvidno, da je bilo lani v notranjem prometu odposlanih 4.459.000 priporočenih pošilk. V inozemstvo je bilo poslanih 295.900 priporočenih pošilk, prispelo pa jih je 283.000. Poštnih paketov je bilo v teku leta poslanih 1.087.500. V inozemstvo je bilo odpremljenih 27.800 paketov, iz inozemstva pa je prispelo 35.100 paketov.

Pade muslimanskih porok. Lani je bilo pri šerjatskem sodišču v Mostarju sklenjenih 115 zakonov. Število je v primeru z letom 1941. padlo za 78. Nasprotno pa je lani naraslo število ločitve zakonov na 17, medtem ko je bilo prejšnje leto ločenih samo 5 porok.

Huda kazen za kvartopirce. Sarajevska policija je obsodila Omera Mehmedagića, Uzelra Gjurjevića, Selima Kobića in Uzelra Kolara, vsakega na 60 dni zapore ali denarno kazen 60.000 kun, ker so ponoči v nekem zasebnem stanovanju igrali karte za visok denar.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Mariboru so umrli: brivčeva hčerka Regina Mesmerjeva 12 let na strojevodstva hčerka Jerica Kramaršičeva in 33 letni vinčar Janez Macun s Pleševca. Na Dunaju je umrl 30letni Herman Kager iz Studencev pri Mariboru. V Ptujju je umrl učenec sluga Anton Kuhar, star 57 let. V celjski bolnišnici je umrla v najlepši dobi po kratkem trpljenju ga. Justina Zupancičeva, rojena Globočnikova. Pokopanih je bila iz ugledne žalske družine, znane po vsej Savinjski dolini. Poročena je bila z bivšim kapetanom Adolfom Zupancičem, kateremu je zapustila hčerko. Ugledno pokojnico so prepeljali v Zalec, kjer so jo v četrti 4 t. m. ob 16. uri položili v družinsko grobnico. Naše iskreno sožalje!

Življenje in smrt na Spodnjem Štajerskem. V Ptujju so v tretjem tednu januarja zabeležili 11 porokov in 7 amrti. Porocili so se Anton Čun in Marija Rojsova ter Otmar Velušček in Marija Meletova. Na Pragerskem je bilo ist' č's troje rojstev. V Slovenji vasi sta se poročila Vinko Zmavc in Kungota Berglez va. Na Teharju so se poročili Karel Medved in Marija Guzejeva, Jožef Sirc in Francka Svka ter Jože Avšnar in Francka Urtnikova. V Rogatki Slatini so v januarju zabeležili 7 rojstev, umrla pa sta Janez Lesjak in Janez Ferlež.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 7. FEBRUARJA 1943-XXI.
8.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 8.15 Orgelski koncert. — 11.00 Prenos pete maše iz Bazilike presv. Oznajenja v Firenzi. — 12.00 Razlaga Evangelija v italijanski (O. G. B. Marino). — 12.15 Razlaga Evangelija v slovenski (O. K. Sekovanič). — 12.30 Poročila v slovenski. — 12.45 Simfonična glasba. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 13.10 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. — 13.12 Komorna glasba. — 13.40 Operna glasba. — 14.00 Poročila v italijanski. — 14.10 Koncert radijskega orkestra in Komorne zbor, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Slovenska glasba. — 15.00 Poročila v slovenski. — 17.15 Dr. PUS L.: Praktična navodila za kmetovalce — predavanje v slovenski. — 17.35 Pesmi in napevi. — 17.45 Operetna glasba. — 19.30 Poročila v slovenski. — 19.45 Lahka glasba. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. — 20.30 Filmske pesmi izjava orkester pod vodstvom dirigenta Angelinija. — 21.00 Simfonični koncert vodi dirigent Simonetto. — 21.45 Orkester vodi dirigent Petralia. — 22.15 Moderne pesmi vodi dirigent Zeme. — 22.45 Poročila v italijanski.

Solnčni mrk na Japonskem
Tokio, 5. febr. s. Najbolj slavni japonski astronomi so opazovali davi popoln solnčni mrk na otoku Hokaido. Solnčni mrk se je pričel ob 7.35. Mesec je popolnoma pokrtil solnce za eno minuto in 40 sekund. Konec popolnega solnčnega mrka je bil ob 9. in 3 minute japonskega časa. Rezultate opazovanj bodo čim prej objavili in jih znanstveni svet pričakuje z največjim zanimanjem.

Spominjajte se slepih!

Gospodarstvo

Prometni načrti Italije na Balkanu

Znanstveni institut za prometna vprašanja v Triestu se že dalj časa bavi s študijem vprašanj, ki so v zvezi z izgraditvijo prometnega omrežja v jugovzhodni Evropi. Ravnatelj tega instituta Fabbri je imel nedavno na univerzi v Triestu predavanje, na katerem je osvetlil delo tega važnega zavoda. V teku so študije za zboljšanje prometnih zvez med Italijo in Grčijo, Srbijo in Bolgarijo. Predvsem se proučuje vnanša nanaša na gradnjo novih železniških zvez, zlasti transbalkanske železnice, in novih cestnih zvez. Institut proučuje tudi znani načrt za gradnjo prekopa, ki bi vezal Donavo odnosno Savo z Adrianskim morjem, in načrt, da se zgradi cevovod za mineralno olje iz Rumunije (Ploestia) do Trieste in Fiume. Pričakovati je, da bo načrt za ureditev trajekta za železniške vagonne med Italijo in Balkanom v doglednem času uresničen. Predvsem bi trajektna ladje vozile iz Baria in Brindisija do zapadnih luk na Balkanu.

V zvezi z gornjimi vprašanji je omeniti tudi ustanovitev italijanske prometne družbe za prevoz na Balkanu. Po firmo »Società Trasporti Adriatica Balcanica« je bila v Rimu ustanovljena prometna družba, ki bo skrbela za prevoz oseb in blaga po cestah, po vodi in po zraku med italijanskimi lukami v Adriji ter balkanskimi državami in Turčijo. Osnovna glavna znaša 5 milijonov lir. Pri ustanovitvi podjetja so udeležene Fiatove tvornice. Delniško glavnico so vpisale tudi druge velike tvrdke, med njimi Compagnia Antivari in Banca Nazionale del Lavoro.

Zanimiva je končno vest iz Budimpešte, po kateri je madžarsko prometno ministertvo dovolilo kredit 10 milijonov pengov za pričetek gradnje petih avtomobilskih cest ki naj bi vezale Budimpešto s cestnim omrežjem sosednih držav. Predvidena je cestna zveza Budimpešte s Triestom, Berlinom, Krakovom, Odeso in preko Novega Sada z Balkanom. V prvi vrsti bodo uresničili staro željo madžarskih gospodarskih krogov, da se zgradi dobra cestna zveza z Adrianskim morjem, ki bi bila usmerjena preko Ljubljane na Trieste in preko Zagreba na Fiume.

V Nemčiji bodo zaprli trgovinske, obrtne in gostinske obrate, ki niso neobhodno potrebni

Nemški državni gospodarski minist' je izdal tri naredbi, ki imajo namen mobilizirati delovne sile, zaposlene v trgovini, v obrti in v gostinskih obratih za vojno važne naloge. Prva naredba določa, da se zapro vsi trgovinski obrati, ki niso neobhodno potrebni za oskrbo prebivalstva. Pri izvajanju tega predpisa bo poskrbljeno, da bo oskrba prebivalstva, ki je neobhodno potrebna, ohranjena tudi v vojni in da ne bo ogrožena (skrbja gospodarstva. Vnaprej so torej od zapore izvezti trgovine z živili, s kurivom, s kmetijskimi potrebščinami in stroji in podobni obrati. Na drugi strani seveda ni mogoče dopustiti, da bi ostale odprte n. pr. prodajalnice dragih porcelana, draguljev, zlatnine in srebrnine, filatelistične trgovine pa tudi prodajalne bontonov. Osebe, je bilo takim obratom deloma že prej odvzeto in uporabljeno za važne svrhe. Drugi trgovski obrati imajo sicer tu še v vojni dočlen pomen, ni pa njihovo obratovanje potrebno v polnem obsegu. V to kategorijo spada n. pr. trgovina s pohištvom, z antikvaričnimi predmeti, knjigami, tobakni in izdelki, igračkami itd. V teh panogah bo ostalo odprto le omejeno število prodajal. Pri obratih, ki se petajo tudi s popraviljanjem predmetov, bo poskrbljeno hranitev možnosti za popraviljanje. Predvideni ukrepi se nanašajo na vse panoge trgovine. Imetniki obratov obdrže dovolj za trgovino in po vojni ne bodo potrebovali posebnega dovoljenja za ponovno odprtje. Imetniki obratov bodo na predlog prejemale podpore za plačevanje najemnine za lokal, Uslužbeni, ki se jim bodo zaradi nove zaposlitve zmanjšali dohodki, bodo lahko dobili primerno podporo za vršenje delovne dolžnosti, tako da bodo omlajene eventualne trdote. V primeru, kjer sam lastnik obrata ne bo mogel najti njegovi delovni sposobnosti primerno zaposlitev, mu bo državna organizacija trgovine preskrbela podpro.

Druga naredba se tiče obrtnih obratov, ki jih bodo pregledali zaradi ugotovitve, ali so neobhodno potrebni. Posebna ureditev velja za obrtne obrate prehranskega gospodarstva (peke, mesarje, mlinarje). Ustavljeno bo obratovanje onih obrtnih obratov, ki glede na vojne razmere niso neobhodno potrebni in ne služijo življenjski potrebi naroda (to velja na primer za obrtne obrate, ki izdelujejo modne okrasne predmete, za luksuzne krojaške obrate itd.). Po potrebi bo ustavljen ozi del obratovanja, ki ni neobhodno potreben. Tudi za obrtne obrate veljajo glede sebeja in lastnikov podobni predpisi kakor za trgovinske obrate.

Po tretji naredbi bodo zaprti vsi gostinski obrati, ki za vojno gospodarstvo in za nužno oskrbo prebivalstva niso neobhodno potrebni. Tako bodo zaprti vse gostinske obrate, ki služijo zabavi, bare in luksuzne g-stinske obrate. Glede ostalih pa bodo po pregledu določili, kakšen del obratovanja se mora opustiti, tako da se bo nadaljevalo samo obratovanje, ki je nujno potrebno tudi v vojni. Prav tako ne bodo zaprti gostinski obrati, ki so povezani s hotelskimi obrati. V splošnem veljajo izjeme le v primeru, če z zaporo obrata ne bi nastala nobena korist v pogledu mobilizacije delovnih sil ter prehranske energije in v materiala in korist vojno važnih nalog. Imetnik zaprtih obratov bodo po potrebi dobili odškodnino od nemške državne organizacije za tujski promet.

Ukrepi, določeni z gornjimi tremi naredbami, bodo pospešeno izvršeni, tako da bo vsa akcija zaključena 15. marca. Vzponedno bodo po odredbi državnega gospodarskega ministra v poostreni obliki izvršeni ukrepi za racionalizacijo pri denarnih in zavarovalnih zavodih, da bodo tudi v tej stroki dosežena štednja z ljudmi in materialom.

Gospodarske vesti

Prepoved izdelovanja in prodaje žganja in likerjev v Italiji. Rimski uradni list objavlja odlok korporacijskega minist'ra, po katerem se blokirajo vse obstoječe zaloge žganja, tropinova, likerjev in likerskih izvlečkov, in sicer pri izdelovalcih kakor tudi pri trgovcih. Prepovedano

je prodajati te izdelke in postreči z njimi v gostinskih obratih, hotelih, v klubih, v točilnicah in točilnih kletah. Dovoljenje za nadaljnje izdelovanje bo izdajalo izključno korporacijsko ministertvo. Gornji odlok ima namen privedi do vojne namene alkohol, ki ga je doslej uporabljala industrija likerjev. Za izdelovanje sintetičnega gumija se potrošijo znatne količine alkohola, prav tako se uporablja alkohol za izdelovanje avtarkitnih pogonskih goriv. Ze ta razlog je zahteval dvigare cen alkoholnih pijačam, ki so ga povzročili nakupi zaradi nezakonitega kopičenja zalog. Da bi se omogočila vsaj zmanjšana izdelava likerjev bo korporacijsko ministertvo v sporazumu s kmetijskim ministertvom od primera do primera odobralo izjemo od te prepovedi. Pravidneje so tudi izjeme za izdelke, ki so namenjeni za zorenje starih vin. Njih izdelava bo seveda pod nadzorstvom finančnega minist'ra. Prav tako so predvidene izjeme za zdravilne namene, ki jih bo dovoljevalo notranje ministertvo. Iz prepovedi so izzete zdravniške specialitete, ki vsebujejo alkohol. Prehodne določbe dovoljujejo izdelovalcem žganja in tropinovca, da lahko nadaljujejo s pričetno proizvodnjo, vendar morajo vso količino staviti na razpolago narodnemu konzorciju destilacijskih tvrdk, da bodo vse količine prihranjene za prej omenjene namene. Vsi lastniki izdelkov, ki se jih tiče ta odredba, morajo sestaviti seznam zalog in ga v treh izvodih predložiti pokrajinskemu korporacijskemu svetu.

Prijava zalog alkoholnih izdelkov. Po naredbi Visokega komisarja, objavljen v Službenem listu z dne 26. decembra 1942-XXI, št. 234/103 so proizvajalci in prodajalci dožni, da Pokrajinskemu svetu prijavijo zaloge alkoholnih izdelkov po stanju na dan 15. januarja t. l. Ker teh prijav še niso predložili vsi prizadeti, opozarja Pokrajinski svet korporaciji, da to nemudoma store in sicer tudi v primeru, da bi bila prijava negativna. Prti tistim, ki prijav ne bodo predložili, se bo postopalo po zakonu.

Italijansko-nizozemski trgovinski sporazum. Te dni je bil sklenjen z Nizozemsko trgovinski sporazum za leto 1943, ki predvideva za italijanski izvoz v Nizozemsko kontingente za južno sadje, vino, tekstilno blago, kemične in farmacevtske izdelke, cigaretni papir in stroje, Nizozemska pa bo dobavljala Italiji predmete za radio, kovinske predmete, semenski krompir, nekatere kemikalije in cvetlične čebule.

Izleditev in izkoriščanje premogovnih ležišč. »Agenzia Economica Finanziaria« poroča, da se bo poldržavna italijanska premogovna družba Azienda Lignite Italiana v Rimu udeležila pri izsledovanju in izkoriščanju ležišč rjavega premoga na področju Ljubljanske pokrajine in Dalmacije.

Iz italijanskega gospodarstva. Bolzanska jeklarna Acciaierie de Bolzano je sklenila zvišati glavno ceno od 30 na 40 milijonov lir in izdati za 10 milijonov lir industrijskih oblagacij. Velika družba za umetno svilo Rhodiaccia Italiana v Milanu je sklenila povzestiti glavno ceno od 55 na 125 milijonov lir. Nove delnice prevzame v celoti družba Montecatini, in sicer kot protivrednost za izročitev tvornice za sintetično svilo »Nylon« in tvornice jutinskih izdelkov. Oba obrata prevzame družba Rhodiaccia. Predljudica za svilo »Nylon« je obratunana z zneskom 15 milijonov lir, tvornica izdelkov iz jute pa z zneskom 65 milijonov lir.

Obrtna banka v likvidaciji poziva lastnike starih vlog in dobrotmetij, da dvignejo, v kolikor je še niso, prvo 10% akontacijo. Novim vlagateljem so njihove vloge na razpolago na blagajni Ljubljanske kreditne banke.

Iz trgovinskega registra. Pri tvrdki »Intra«, družbi z o. z. za proizvajanje in razpečevanje gradbenih potrebščin s sedežem v Triesteju in podružnici v Ljubljani, je bilo vpisano, da zastopa centralo v Triesteju poslovodja Celestin Hrašovec, za podružnico v Ljubljani pa podpisujeta po dva poslovodji ali en poslovodja skupaj z eventualnim prokuristom. Pri tvrdki Jos. Vodnika dediči v Ljubljani je izbrisana dosedanja lastnica Vida Forester, vpisana pa sta bila nova družbenika Edo Uratnik in Mirko Machiedo, trgovci v Ljubljani; obratni predmet je odslej: kisarna, destilacija, trgovina z vinom in vinjskimi izdelki; družbo zastopata oba družbenika skupno.

Oddaja presežkov kmetijske proizvodnje na Madžarskem. Poročali smo že o novem načinu oddaje presežkov kmetijskih proizvodov na Madžarskem, po katerem bo vsak kmetovalec dolžan oddati določeno količino proizvodov, ki bo v razmerju s katastrskim čistim dohodkom. Ta način oddaje ima to prednost, da bo podžgal kmetovalce k povečanju proizvodnje. Pri večji proizvodnji bo lahko kmetovalec vse količine pridelka preko obvezne kvote prodal po višji ceni; če pa ne bo oddal predpisane količine bo pa moral plačati kazen. Dne 24. januarja je bila k temu izdana še izvršilna naredba, po kateri mora vsak kmetovalec za vsako zlato kromo čisto katastralnega dohodka oddati v letu 1943-44. (od 1. julija 1943 do 30. junija 1944) po uradno določenih cenah 10 kilogramov krušnega žita in drugih pridelkov za 40 pšeninih enot. Vsi ostali pridelki so namreč preračunani na ustrežajočo količino pšenice in se računajo v pšeninih enotah. Za 10 pšeninih enot bo moral vsak kmet oddati masti, slanine, masla, smetane, sončničnega in oljčnega olja, ali pa svinj, gosi in sončničnega in oljčnega olja. Za ostalih 30 pšeninih enot bo lahko oddal pridelke po lastni izbiri.

Valutne spremembe v francoski Severni Afriki. Po vdoru ameriških in angleških čet v Maroko in Alžir je nastopila v pogledu valute prava zmeda. Ze prej so poleg maroških in alžirskih frankov krožili bankovci Francoske banke, ki so imeli paritetno vrednost. Američani so pričeli izdajati svoje okupacijske dolarje, Angličani pa okupacijske funte. Sedaj so to vprašanje tako uredili, da bodo poleg alžirskih in maroških frankov krožili le še ameriški okupacijski dolarji z rumenim natiskom. Angličani bodo vzeli iz prometa okupacijske funte, bankovce Francoske banke pa bodo morali imetniki zamenjati do 5. februarja.

Nezmanjšana nasprotstva med Stalinom in njegovimi zavezniki

Stockholm, 5. febr. s. »Aftonbladet« piše v dolgem članku o odnosih med Stalinom in njegovimi anglosaškimi zavezniki ter omenja predvsem zadržanost rdečega diktatorja po konferenci v Monakovu, ko je bila sklenjena zasedba nemškega dela bivše Češkoslovaške. List omenja tudi, kar je govoril Churchill proti Sovjetski zvezi v letih pred vojno.

Po konferenci v Monakovu je Stalin v govoru na stranko izjavil, da gre za najbolj pretkano francosko-angleško zaroto, s katero naj bi se nemške sile usmerile proti vzhodu, tako da bi velike zapadne demokracije ostale varne pred nevarnostjo. Churchill je bil vedno med najbolj srditi intervencionisti proti Rusiji. Stalin, piše list, je ostal sovražnik demokracij in te so ohranile vse svoje varnostne ukrepe do svojega priložnostnega sovjetskega zaveznika. Med tem ko so anglosaške sile izgubljale čas z razpravami v Casablanci o povojni organizaciji, je Stalin ostal v Kremlju in še nadalje izjave. Stalin ni podpisal nobene uradne izjave o svobodi ljudi in nobene atlantske listine. Ko je Poljak Sikorski hotel odpotovati v Kremo, da bi govoril o poljskih zahtevah, je Stalin sporočil, da ga ne utegne sprejeti. Stalinov glas, zaključuje list, se ni nikoli pridružil glasu njegovih zaveznikov.

Novi španski pravezojci na potu v Rusijo

Madrid, 5. febr. s. Skupina 1200 pravezojcev sinje divizije je iz Iruna odpotovala v Rusijo. Velika množica z zastopniki oblasti in hierarhov na čelu se je poslovila od pravezojcev na kolodvoru v San Sebastianu in Irinu ter je vzklizala španjli. Osi in generalu Francu. Ob odhodu vlakov je množica zapela himno »Caro el Sol« in je navdušeno manifestirala, ko se je razhajala.

Švedi proti boljševizmu

Stockholm, 5. febr. s. List »Sozialdemokraten« piše, da je Rusija imperialistična sila in da bi bil sovjetski triumf, nasprotno kakor mislijo nekateri demokrati z omejenimi močmi, pravcata katastrofa za demokracije v vsej Evropi. List poudarja, da bi anglosaške sile rade strle Nemčijo, na drugi strani pa si ne žele zmago Rusije ter upajo, da te zmage nikoli ne bo. Kar se tiče švedske, piše list, mora ostati zedinjena proti Sovjetom, da ohrani svojo neodvisnost. Ostali mora zvesta nevtralnosti.

Protiboljševiška demonstracija v Londonu

Lizbona, 5. febr. s. Angleški listi objavljajo vest, da so Londončani, ki so večeraj jutraj šli po Finsbury Square, lahko ugotovili, da je bil ponosni Leninov kip, ki stoji na tem trgu, hudo omdaževan. T. se je zgodilo po filokomunističnem govoru lorda Beaverbrooka. Dogolek je zbudil seveda veliko hrupa v uradnih krogih in je odmeval tudi v spodnji zbornici, kjer se je notranji minister Morrison požuril izjaviti, da je bila odrejena stroga preiskava.

Popolna protiletalska obramba Hamburga

Stockholm, 5. febr. s. Ameriški piloti, ki so se udeležili zadnjega napada na Hamburg, so pripovedovali, ko so se vrnili na oporišča, da je treba smatrati to nemško prisanišče za najbolj branjeno področje na

vsem svetu. Nemci so čudovito kamuflirali glavne naprave v pristanišču in so jih zavezniški letalci le s težavo odkrili. Piloti so pripovedovali, da so jih neandama sprejeli silovit zaporni ogenj in zelo nevarni nemški lovci. Prav zaradi popolne obrambne organizacije so napadi na Hamburg postali najtežji podvigi za zavezniško letalstvo.

Angleška nasilstva na Bliznjem vzhodu

Ankara, 5. febr. s. Po vesteh iz Srednjega vzhoda se množijo v arabskih deželah, ki so pod angleškim nadzorstvom, arabske vseh, ki so obdolženi sabotaže, kakor tudi odloki o vojaških rekvizicijah. Na ta način skušajo zadeti predvsem patriote, ki jih označujejo kot protiangelske agitatorje. Arretirane, med katerimi je mnogo šejkov in poglavarjev plemen, pošiljajo v posebno koncentracijska taborišča pri Adenu.

Zmanjšane ameriške dobave živil Angliji

Lizbona, 5. febr. s. Ameriške pošiljke živil v Anglijo so se zmanjšale zaradi potrebe povečanja živilskih dobav Rusiji na osnovi sporazuma o posojilih in najemih. To je izjavil v Washingtonu ameriški minist' za kmetijstvo Wickard, ki je še dodal, da so sami Rusi poslali naj se da popolna prednost živilskim posojilkam.

Giraud in de Gaulle se rista sporazumela

Stockholm, 5. febr. s. Degolistični glavni stan, ki se nahaja v Londonu, kategorizira demantira trditve, da sta Giraud in De Gaulle sklenila kompromis. Po njunem stanku v Casablanci ob pristnosti Roosevelta in Churchla ob francoska šefa nista imela več prilike govoriti. Položaj je, piše francoski glasilo »France«, kakršen je bil. Ne sme se verjeti trditvam ali takega radia, da so bila vsa nasprotja likvidirana. Gre za manever generala Girauda in njegovih sodelavcev.

Aretacije anglosaških vojunov v švic

Stockholm, 5. febr. s. Neki stockholmski list piše, da je bilo 90 odstotkov ljudi, ki so bili doslej aretirani v Švici zaradi vojnustva, agentov Anglije, Amerike in Rusije, ki so tvorili gosto mrežo za obveščevanje in sabotiranje ter bili zelo dobro plačani.

Pomanjkanje živil v Iranu

Ankara, 5. febr. s. Iz Irana poročajo, da se stanje prehrane še nadalje slabša zaradi hudega pomanjkanja moke. Vlada je morala monopolizirati pekarno. Vse zasebne pekarno bodo zaprte.

Velika letalska nesreča na švedskem

Stockholm, 5. febr. s. Veliko letalsko nesrečo so ugotovili včeraj

Velik uspeh vokalno-instrumentalnega koncerta

V petek zvečer je vokalno-instrumentalni koncert v Operi zopet privabil številno občinstvo. Gledalci so bili razporejeni v dve sekciji, ki sta bili ločeni z orkestrsko jazo. Videl je, da so taki koncerti zelo vabljivi za občinstvo obeh jezikov in da podprajo medsebojno spoznanje. Kakor zadnje so bili tudi tokrat prisotni številni ugledni predstavniki z Ekse generalom Gambaro na čelu, med njimi viceprefekt David, hrvaški konzul, vicedirektor Capurso. Koncert je obsegal samo dve instrumentalni točki: overture Verdijeve opere »Moč usode« in Bellinjeve »Norma«. Izvajal ju je precizno in učinkovito operni orkester pod vodstvom dirigenta Demetrija Zebreta. V nadaljnjih točkah je bilo orkestru in dirigentu odmerjeno samo spremljevanje, ki je potekalo v trdni abstraktnosti pevcev in orkestra ter prispelo lepo delo k upehu koncerta.

Kakor na prvem letošnjem koncertu te vrste v Operi, je moglo občinstvo tudi zdaj pozdraviti dva ugledna gosta baritonista Giuseppe Taddea in tenorista Giorgio Sembrinja, ki sta si že v svojem prvem nastopu v ljubljani pridobila sloves odličnih pevcev, ter dve priljubljeni solisti domaće Opere, sopranistko Elenjo Vidaličev in mezzosopranistko Elzo Karlovcovo. Koncert, ki ga je izvajala ta četverica, je obsegal več del solistične nastope in po en duet in kvartet. Zastopane so bile po večini znane operne arije Puccinija, Giordana, Rossinija, Verdija, Bizeta, Saint-Saens, Donizettija in dr., med njima baritonista kavat na iz »Seviljskega brivca« ki jo je bil moral Taddei ponoviti in nabraner iz »Carmena«, s katero je dosegal velik uspeh Karlovcova in jo je tudi morala ponoviti. Čeprav se je zdelo, da ga Vidaličeva ni bila najboljšje razpoložena, je dosegla s svojimi nelinearnimi točkami prodoren uspeh. Prav posebno srečen dan je imela ga. Karlovcova, ki je z nekaterimi nastopi (zlasti z Donizettijem in z že omenjenim Bizetom) uveljavila v olesčeni obliki svoj glas in svojo pevsko kulturo, tako v italijanskem kakor v slovenskem tekstu. Ni treba niti poudarjati, da sta oba gosta tudi tokrat zagrabila občinstvo ne le s svojimi glasovnimi kvaliteta, mi in z veliko pevsko kulturo, marveč tudi z učinkovitim prednašanjem, ustrežajočim dramatičnemu značaju posameznih arij. Prav posebno je uspel Taddei z nekaterimi srečno izbranimi in popularnimi

točkami, medtem ko je nekoliko manj disponiran Sembrini najbolj užgal z arijo iz Pouchellijeve »Gisconde« Morje in zemlja.

Sodelujoči solisti so bili nagrajeni s šopki in večkrat klonili na oder. Koncert je dosegel, kakor je bilo pričakovati, velik uspeh in je v polni meri izpolnil svojo umetniško in moralno nalogo.

K jutrišnjemu koncertu čelista Antona Janigra

Sporod odličnega violončelista Antona Janigra, ki že več let deluje v Zagrebu na tamošnjem konservatoriju, je nenavadno bogat po izbiri skladateljev. Osrednja točka je klasični Haydnov koncert za violončelo, ki je razen nekaterih večjih italijanskih tovrstnih skladb, eden prvih koncertov v literaturi sploh, in stavi na instrumentalista že znane tehnične zahteve. Kasneje so se pridružili temu klasičnemu vzruženju nekatera dela romantičnega predvsem Saint-Saensa in Dvořaka, ki sta v izrazu postala bolj čustvena in razgibana, klasični ideal forme pa je le ohranil. Neš Haydnov koncert v največji meri ostali spored tvorijo nekateri italijanski skladatelji na čelu slavni Locatelli, Corellijev sodobnik in obenem s tem znamenitim godalnim skladateljem, utemeljitelj klasične violinske in violončelne igre. V zadnjem delu sporeda pa je nekaj novejših skladateljev, med njimi Chopin s svojim zadnjim Nokturnom v cis-molu, ki smo ga v izvirniku že čuli izvajanega od ruskega pianista Magalova; razen Chopina pa bomo še slišali Ravela z njegovo Habanero, Dinica (Rumuna), Nina (Španca) in Brera (Italijana), torej dovolj pestro izbrano za najboljši razvajenega poslušalca. Kot klavirski spremljevalec odličnega mojstra je moral uskočiti pianist Marjan Lipovšek, ker Janigro stalni spremljevalec ni mogel odstopati. Ponovno opozarjamo na njegov koncert, ki bo jutri v ponedeljek, dne 8. t. m. v veliki filharmonski dvorani. Začetek točno ob pol 7 uri zvečer. Predprijava vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Nekaj pripomb k poročilu o Leharjevi „Deželi smehljaja“

V oceni o Leharjevi »Deželi smehljaja« se je v četrtkovem »Jutru« g. M. Lipovšek spotaknil posredno ob moj članek v Gledališkem listu (št. 10), češ da so v njem uporabljena nepravilna merila pri vrednotenju operetne glasbe in da govorim o vrednotah tam, kjer jih niso.

Nočem misliti slabo in zato sodim, da je prišel kritik do takih sklepov samo zato, ker ni dobro prebral in pretehtal mojega članka in ga spravil v sklad z vsem mojim ostalim glasbenim vrednotenjem in enako z vodilnimi načeli mojega delovanja.

Že naslov mojega članka (»Glasba je posoda čustvenih gibov«) pove, da se vsebina ne tiče izključno Leharjeve glasbe, temveč da se je ob njej samo vzbudilo razmišljanje o bistvu glasbe sploh in o vseh mogočih vrstah glasbenega izraza, da je tedaj članek le kratek doživetje k celotni glasbeni estetiki. Spoznal bi, da sem v njem nakazal vso možnost duševnih doživetij in njim ustrežajočih vrst glasbenega izražanja; od najvišjih duhovnih navdihov in po njih najvrednejše oblikovanega glasbenega izraza (Bach), mimo srednje kjer je zajet človek v polni borbi med najčistejšimi duhovnimi nagnjenjimi ter med nasilnostjo prirodnih nagonov in kjer se tudi glasbeni izraz podredi tej nasilni borbi nasprotujočim si doživetjem človeške duše (Beethoven, Čaikovski in Musorgski) pa do nižje vrste človeškega doživljanja in glasbenega izražanja, kjer se človek prepusti obilju prirodnih nagonov in vsemu njihovem opoju (Lehar). Menim, da sem že s tem dovolj jasno opredelil in vrednotil operetno glasbo na sploh in posebej Leharjevo glasbo, ob kateri sem se končno nekoliko pomudil in ji še posebej očital sladkoben, zapeljivost, da celo lažnivost. Toda čim sem jo tako opredelil, sem pa z zavestjo odgovornosti podčrtal z druge strani njeno vrednoto, ki jo po objektivni presoji nedvomno ima v svoji celotni glasbeni zasnovi, v iskreni doživljenjski, instrumentalni barvitosti ter končno v mojstri obdelavi in umetniški resnobi.

Če bi se kritik potrudil in moj članek tako razumel, potem bi ne mogel trditi, da moja merila za vrednotenje operetne glasbe niso jasna. Tudi bi ne mogel napraviti iz njega takih pojmovnih zamenjav ter priti do sklepa, da »ne sme navajati ne Bachovega ne Musorgskega imena v neki, čeprav še tako oddaljeni vzporednosti z operetnimi skladatelji«. In še manj bi mogel istočasno, ko zanika vsebino mojega članka priti do sklepa, da je čustvovanje, ki jih (skladatelje) loči docela bistvene, a pomena za vrednotenje njihovega dela ter tako trditi prav isto, kar je osnovna ideja mojega članka.

To sem hotel napisati zato, ker sem oster nasprotnik nepravilnih tolmačenj in ker hočem, da je javnost poučena o stvarnem in resničnem stanju. In resnica je, da sem ostal veskoci ne-naklonjen plitvi, moderni opereti (prav tako kakor kritik sam) in da jo skušam zato postopoma — kolikor dopušča čas, razmerje in organski, nenasilni razvoj — iz opere odstraniti in jo nadomestiti deloma s komično in resno čisto lažjeja značaja, deloma z baletom. Z druge strani pa je resnica tudi da se hočem kljub tej osebni nenaklonjenosti do opere v razliki s kritikom prikloniti pred njo vedno tam kjer morem ugotoviti v njej resno umetniško stremiljenje. In Leharjeva »Dežela smehljaja« ga ima. Kajti mimo že prej omenjenih glasbenih vrednot je tudi vsebinsko vredna če vsemu svoj konflikt med zbljujočo enostotno ljubezni in med razdvajajočo raznolikostjo plemen in kultur. Zato smo ji tudi pri izvedbi naklonili mnogo pozornosti in skušali na njej poudariti vse tiste momente, ki to zaslužijo.

P. S. Podrobnosti se bomo bavili s tem vprašanjem še v Gledališkem listu.

Vilko Ukmarič.

Istrice

Pozabljeno je dar, ki ga je bog naklonil dolžnikom kot nadomestilo za pomanjkanje vesti.

Kaj je prav za prav življenje ženske? Borba, večna borba!

Od osemnajsetega do petindvajsetega leta traja sedemletna vojna med srcem in razumom. Od petindvajsetega do petintridesetega leta se vleče desetletna vojna med njenimi oblikami in krojači, od tu naprej pa traja tridnevna obramba proti nastopajočim letom.

Skromne ženske so nuno nevarnejše od priznanih lepotic.

Vsak ponovni zakon dokazuje, da je upanje večje od izkustva.

Zadovoljstvo ima prednost pred bogastvom: prijatelj ne prosijo, da bi ga jim posodili.

Mezzi corazzati americani distrutti dalle truppe italiane sul fronte della Tunisia — Ameriška oklopna vozila, ki so jih uničili Italijanske čete na tuniškem bojišču

MODA IN DOM

Bliža se pomlad 1943!

Moda že pripravlja nove zamisli za letošnjo pomlad. Samo še lepega, toplega vremena je treba, pa bodo nove jopice, novi kostumi in plašči kljub težkim časom prirojili na svetlo kakor metulji, ki jih je prebudilo sonce. Kadar ni denarja, ka-

Za ženske z aktivno naravo: Odejo vržemo s sebe, z obema nogama skočimo v visokem loku iz postelje, postavimo se razkoračeno, se v hitri menjavi točemo s pestmi v ramena in izdihamo, potem pa se nagmamo postrani in vdihamo (1. skica). Zda potegnemo koleno kvišku in izdihamo, nato ga vržemo nazaj in vdihamo. Izmenično levo in desno (2. skica). Pri tej vaji delujejo trebušni mišice, hkratu pa je to masaža trebušnih organov. Važno je, da život gibčno sodeluje pri tej kretnji. Če so stanovalec v nadstropju pod nami dobrodušne narave, pride na vrsto še globok počep, v katerem poskakujemo — sicer pa to raje opustimo. Nazadnje pa se se sprostim, kar je ena od najvažnejših vaj jutranje telovadbe. Ležemo na tla in se predamo kakšni dve minuti občutku teže lastnega telesa. Važno je, da pri tem na nič drugega ne mislimo.

Za ženske s pasivno naravo: Najprej se pošteno stegnemo v postelji, usločimo hrbtenico in jo spet pritisnimo k žimnici, potegnemo roke čez glavo, nategnemo život in vseh dvajset prstov na rokah in nogah skrčimo in razkročimo. Slučajno je to izvrstna vaja, s katero si lahko nategnemo in uvrstimo členke in mišice. Važno je tudi, da pri tem pošteno zehamo, kajti zehanje nam dovaja po najbolj naravni poti obilo svežega zraka. Preden vstane-

dar ni boga, si pomaga moda z iznajdljivostjo, z ljubkimi podrobnostmi in sestavami, ki na videz ustvarjajo iz starih oblačil nova. Tudi jopice, ki jo vidite na naši skici in ki jo boste lahko nosile k sleherni pomladni obleki ali lahkuemu krilu, si lahko zamišljamo iz stare, v hrstu ohlapno krojene jopice. Na jopici je novo okrasje rokavov: v veliko cvetlico našita vrstica, ki jo izberemo v kontrastni barvi. Tudi obe spodaj zaokroženi sprednji poli pomenita nekaj novega.

Kako ravnamo s porcelanom

Finji porcelan najlepše umijemo v vodi, ki smo ji dodale nekaj boraksa, potem pa ga še odrgnemo s kosčkom kruhove meče. Madeže od pepela odstranimo iz porcelana, če jih drgnemo z zamaškom, ki smo ga pomočile v vlažno sol.

Porcelan postane svetel in obdrži svoj sijaj, če ga od časa do časa močno podrgnemo s limono, ki smo jo prerezale na dveje.

Porcelana z zlatim robom ne smemo nikoli umivati v vodi, ki smo ji dodale sode, kajti soda izjeda zlato.

Steklenice očistimo tako, da jih napolnimo z vročo vodo, ki smo ji dodale zdrobljenih jajčnih lupin, in jih močno stresamo.

Jutranja telovadba

Res je, telovadba ni samo konjiček nekaterih prenapetih, temveč je za nas, ki živimo v mestu, nujno potrebna, če hočemo ostati zdravi in zmogljivi. Toda kar na lepem tudi tukaj ne smemo pretirati. Ozirati se moramo na svojo naravo in potrebe in po tem uravnavati našo jutranjo telovadbo. Vaje, ki si jih izberemo, pa moramo izvajati tako natančno in vztrajno, da se kar same spoštujemo zaradi tega!

mo, nagmamo glavo še čez posteljni rob, nekolikokrat dvignemo brado in spet po-vešimo glavo. Nato potegnemo glavo kvišku in jo obračamo z leve na desno. S tem si utrdimo mišice na vratu in dosežemo gibčnost tilnika. Važno je, da držimo brado pokonci in enakomerno dihamo! Zda pa se nam tako in tako ne ljubi več ostati v postelji! Vstanimo, noge postavimo drugo poleg druge in se nagmamo iz členkov počevno naprej (3. skica), dokler nimamo občutka, da bomo izgubile ravnotežje. Zda postavimo naglo eno nogo naprej, da v dolgem, globokem koraku prožno ujamemo život in izdihnemo (4. skica). Potem se spet postavimo v prvotno stoji in se podobno nagmamo, a to pot postrani in se potem ujamemo s stranskim korakom, itd. Tudi nazaj premaknemo ravnotežje in tako telovadimo v vseh smereh. Važno je, da je korak dovolj velik in zadosti prožen!

Konjica, oklepniki in letalci v vojni

Kakor slepec, ki si ne more pomagati, ker ne vidi, najsi bo še tako močan in zaradi tega podlež v boju, prav tako je tudi najmočnejša vojska brez opazovalcev izročena na milost in nemilost žalosti usodi. V davnih časih ko so bile vojske še majhne ter je lahko vrhovni poveljnik opazoval potek bitke s kakšnega hriba, tudi opazovalci niso imeli v vojni takšne vloge kakor dandanes. Dandanašnji dan, ko štejejo vojske milijone mož, seveda ni mogoče uporabljati več zastarelih metod iz preteklosti. Samo če pomislimo na ogromno razsežnost omele, kjer se odigrava borba, vidimo, da zahteva današnji način bojevanja popolnoma nove metode tudi v opazovanju sovražnika. Bojišče, ki se razteza na stotine kilometrov v širino in globino, potrebuje posebnih opazovalcev in ti opazovalci so predvsem letalci, pa tudi oklepniki poleg konjenikov.

V vojni leta 1870/71 je bilo še vse opazovanje poverjeno konjenici. V teku bitke kavalarija seveda ni mogla videti in ugotoviti kaj se dogaja za sovražnikovim hrbtom. Danes so dana zračnemu orožju v tem pogledu popolnoma druga sredstva. S tem, da letalci lahko opazujejo iz zraka sovražnikove premike in prinašajo svoja poročila v glavni stan svojega poveljnika, je temu poveljniku dano, da lahko presodi, kaj se odigrava za fronto. Vojnemu poveljstvu pomaga danes v prvi vrsti brez žični brzojav, s katerim glavni stan ne sprejema samo informacij, ampak tudi oddaja lastna povelja četam.

Razlikujemo operativno, taktično in poizvedovanje o bitki, ki je v teku. Za operativno poizvedovanje, ki nudi vrhovnemu poveljniku oborožene sile podlago za strateške odločitve ter se zaradi tega razteza na najširši prostor, so posebno važna izvidniška letala z veliko brzino, razen tega pa brzi motorizirani oddelki, ki švigajo s svojimi težkimi oklepniki na stotine kilometrov daleč sem in tja. Operativno poizvedovanje ima namen, določiti, kje in v kakšni množini se zbirajo ali so na pohodu sovražne vojske, sovražna letala itd. Vsi ti poizvedovalci se kajpak poslužujejo fotografije,

ki podpira in izpolnjuje njihova poročila. Poizvedovalni oddelki morajo zaradi tega biti vedno dovolj močni, da izvedejo prodor skozi sovražne vrste ter jim pridejo tako daleč za hrbet, da lahko vidijo, kaj se dogaja za prednjimi stražami.

Taktično poizvedovanje prihaja v prvi vrsti v poštev tedaj kadar vojska ni v preveliki oddaljenosti od sovražnika. To poizvedovanje omogoča višjim poveljnikom največje ugotovitve, kakšna je razčlenba in razdelitev sovražnih sil, ki so na pohodu ali že na postojankah. Seveda gre pri takšnih poizvedovalnih akcijah vedno tudi za to, da se dožene, v koliki meri je nasprotnik motoriziran, s kolikimi in kakšnimi letališči razpolaga ter kakšna je njegova protiletalska obramba. Takšne poizvedovalne akcije se izvajajo navadno v srednjih višinah. Letalci prinašajo s svojih poletov domov fotografske posnetke. Na podlagi teh podatkov poveljnik domače čete lahko ugotovi, koliko sil je sovražnik zbral ali jih še zbira na enem samem mestu. Ko presodi vse te podatke, lahko podzame protikupe izda povelje ter ukrene vse potrebno da že v naprej onemogoči sovražnikovo namero.

Med bitko si mora biti vrhovni poveljnik predvsem na jasnem, kako uporablja nasprotnik svoje sile, kako je porazdelil topništvo, oklepnike in kakšne so njegove rezerve. S temi podatki si današnji vojskovodja lahko napravi sliko o poteku bitke, medtem ko boji še trajajo. Tudi med bitkami imajo poizvedovalni poletni velikanški pomen. Seveda so takšni poletji zelo tvegani ter jih je mogoče izvršiti samo v spremstvu lovskih letal, ki ščitijo izvidnika, poslanega na poizvedovanje s fotografsko kamero. Moderno vojskovodje se torej poslužuje vseh mogočih pripomočkov, od katerih je odvisen potek operacij in končni uspeh vojne.

Dolgočasen je večer brez Ponedeljskega „Jutra“

potem pa je vsak ko za stavo hitel v čakalnico postaje, da si pribori vsaj kak boren prostor na leseni klopi za čez noč.

Jaz pa sem se namenil prebiti eno nočno uro na zasedeni cesti in sem zapustil kolodvorsko poslopje od zadaj. Ravna polja so bila že za nami, zemlja je postala valovita, drevje in grmičevje se je vzpenjalo povsod naokoli, in v mali oddaljenosti je ležalo nekaj, kar bi se lahko imenovalo gozd.

Kmalu sem ga dosegel in šel po sledovih sani, ki so peljale v gozd — v gosto lesovje, kjer so se viseli predlanski, mrtvi listi, na grič, kjer je bilo drevje posekano do zadnjega debla. Tam v snegu so ležali padli velikanji in stegovali od sebe golo vejevje. Tu pa tam so bili že razgani in vloženi v dolge sklade — tisti, redki, ki so še ostali, so stegovali gole vršičke v ledeno, mrzlo mesečno noč, in majhne drevesne rastlinice v dolgih, ravnih vrstah, so vzbujale upanje, da vstane še kdaj nov gozd na razvalinah uničenega.

Naenkrat se je prikazal ne daleč od mene neki človek, kakor da je zrasel iz zemlje. Gotovo je sedel prej za skladovnico desk. Obrnil se je od mene in je zrl na pot — šibak možiček v zimskem površniku in nepremakljivih škornjih, s kóžuhatim ovratnikom in volneno čepico na glavi.

Stal sem za skladovnico, v senci nekega drevesa in ostal, kjer sem bil. Oni človek je začel cepetati z nogama, pljuvati, poltiho je preklinjal in se popopraskal ob nogo — ne da bi pognil roko iz žepa. Potem si je otrslel od kamenju sneg s svojih škornjev — stopil na pot, pa se spet vrnil, šel proti oni strani, kjer sem bil jaz in tako stopal par minut gor in dol, med plju-

vanjem in preklinjanjem. Bilo je svetlo kakor podnevi, tako da sem popolnoma lahko razločil njegov obraz. Imel je skoz in skoz nezadovoljen izraz. Cisto dobro se je poznalo, da mu je silno dolgočasno tukaj čakati. Oči so zrlle nejevoljno predse in potegle okrog ust so izražale godrnjavo, katere niso zamogli prikriti niti redke, plave briki.

Postal je in prisluškoval. Kmalu nato je stopila iz gozda neka ženska in mu tekla naproti, kolikor so jo nesle noge. Padla mu je okoli vratu, ga pritisnila nase in ga poljubila kakor v odškodnino za dolgočasje, ker jo je moral čakati.

Toda ni se ji posrečilo njega razveseliti. Stal je še vedno pred njo, v žepih roke, in se je je neprijazno otrsela.

»Nisem mogla prej priti, Karel — tako pozno so šli spat — ne smes biti hud, mo ljubli, ljubljini...«

»Tiho, tiho, Hana! Ni treba tega nemira in vznemirjenosti!«

Toda ona se ni mogla pomiriti. Očila je roke okrog njegovega vratu in ga vnovič objemala in je bila tako srečna in ljubezniva in razpoložena za veselo govorjenje, ko da stoji v poltni mesečni noči in ne sredi najhujšega zimskega mraza.

»In tu je skladovnica! — Bog ve, če leži tista stvar še na tem mestu?« Htela je za skladovnico lesa in zavpila skoraj na glas:

»Ti, še vedno leži tu, še vedno leži tu!« Zda pa je skočil on kakor razjarjen tiger: »Psi! Psi! Ali noriš? Če bi te kdo silal!«

»Ah, kaj!«

Toda postala je zamišljena in začela je z zamolklim glasom: »Da, zda ponoči lahko srečamo tu v gozdu ljudi. Divje lovce! Velik ovinek sem morala napraviti, da

sem se jim ognila, toda kljub temu sem jih razločno videla. Eden izmed njih je bil Mads Larsen — saj veš, oni od paše. Naložili so na sani divjačino.«

»Prav zda? Po kateri poti so peljali?«

»Ne vem — mogoče pridejo mimo.«

»Potem morava oditi, Hana. Le nojdi, čuješ? Ne, bolje bo, če se takoj tu ločiva.«

»Ah, neumnost! Saj se oni nas bolj boje kakor mi njih.«

»Pojdi zda, Hana! Saj se lahko spet snideva jutri ali pojutrišnjem — če nas vidijo...«

On je prenehal in obadva sta stala nekaj trenutkov tako in prisluškovala.

»Psi! Psi! — Ali slišiš?«

Prihajal je nekak šum kakor sopihanje živali. Zgoraj, kjer se je kolovoznica zgubljala v gozdu, je škripal sneg. Trenutek pozneje sta izginila za skladovnico in se tiho pripognila. Na griču so se pojavile sani. Staro, suho kljuse, privezano z vrvmi, jih je vlekel počasi, korak za korakom. Zraven je stopal kmečko opravljen mož in držal vajeti — nekdo drugi je sedel na saneh pri ustreljen divjačini. Prav pred mojim skričalščem je potegnil oni mož vajeti nazaj in počil z bičem naokoli, da je konj postal. Stara žival se je ustavila, se zgrudila z zadnjimi nogami in povsila glavo z ugaslimi očmi nazaj proti tlo. Oba divja lovca sta se posvetovala s pritaženim glasom.

Jaz pa sem gledal proti onima dvema, ki sta se skrila za skladovnico. Mesečina je obilavila njuni postavi. On je bil na kolenih in se pripogibal z zelo prestrašenim obrazom — ona pa je le hitro pogledala proti oni strani, kjer so bile sani, in se potem obrnila s mirnim nasmehom k svojemu spremljevalcu.

Divja lovca, ki sta se prej posvetovala, sta utihnila. Eden izmed njiju je vrgel kos divjačine na hrbet in odšel čez hrib, drugi je obrnil sani, sedel nanje in se odpeljal po isti poti nazaj, po kateri je prišel. Konj je vlekel vozilo prav tako žalostno dalje, sneg je škripal in cvilil pod njegovimi kopiti in obetal naraščajoč mrz. Naposled so utihnil glasovi v gozdu.

On je vstal in si očistil kolena od snega. »Sama lahko vidiš,« je zamrmral, »tako blizu nas je nesreča.«

Ona se je tiho in brezskrbno smejala. »Da, zaradi mene, če tudi ni. To si lahko že misliš. Mene je navsezadnje vseeno. Toda konec bo nesreče. Že mnogokrat sem ti rekel, da opustiš te sestanke. Preveč sva vedno v nevarnosti.«

»Ah ne — ah ne!« je prosila ponižno in pristrčno maslonila svojo glavo na njegova ramena.

»Da, ti se zanašaš na mojo previdnost.« In rekel in napravil nestrpnostno kretnjo. »In saj se vsa zadeva tiče bolj tebe kot mene — hu — kako je mrzlo! Bojje bo, če greva odtod domov.«

»Ostani še trenutek, Karel!« je prosila. »Deset minut! Da? Pet minut! Ah, hvala, hvala! Ti si tako sladak, tako dober in jaz te ljubim tako neizrečeno!«

Nejevoljno je sedel na štor in godrnjal nekaj, česar nisem mogel razumeti. Ona se ga je oklenila in ga neprenehoma poljubljala.

»Saj midva vendar nisva divja lovca,« je mirno rekla. »Ti ne smeš toliko misliti name. Gotovo bi bilo sitno, če bi naju kdo ugedal, toda saj to ni zločin. Če bi bilo treba, bi že našla kak izgovor, to mi la-

V gozdu

Dansko spisal Karel Ewald

Stisnil sem se v kot svojega oddelka in strmel v jasno zimsko noč. Drseli smo preko neskončnih, ravnih, zasneženih polj vzhodne Jutlandije. Nebo je bilo mrzlo in jasno, mesec in vse zvezde pa so lesketale in blestele ledenomrzlo. Na redko so ležala raztresena, tu pa tam, gospodarska poslopja in hiše... globoka temna senca v snegu, od meseca osvetljen vrh strehe — čez katero so se stegovala suhe veje — sleme in ko kreda bel dimnik.

In sredi vsega tega je vzplapolala tu pa tam kaka lučka — ogrevajoča iskra sredi neskončne pokrajine.

Polagoma je nastala noč in vsenaokoli so luči ugasnile. Mimo nas so bežala vedno nova polja — vsa tako bela, vsa tako ravna. Majhne prijazne iskre so izginile in dvojno sem občutil, kako ogrevajo te od človeških rok vžgane luče in oživljajo. Mesec in zvezde pa so še vedno razlivali svojo rezko svetlobo na blesketajoči sneg...

Vrata oddelka so se odprla. Pol v spanju sem slišal neko daljšo pojasnino, katero je pravil, spovednik za šalo. Toda prekmalu sem spoznal, kaj je: cev lokomotive je počila in mi se za nekaj časa nismo mogli premakniti z mesta. In tako smo sedeli tu — približno deset zaspanih ljudi, ki so bili vrhu tega še slabe volje — na neki mali postaji, o kateri večina izmed nas sploh vedela nič ni — ob eni uri ponoči — pri mrazu desetih stopinj! In zda se je pričelo popraševanje, stokanje, cepetanje z nogami in vzdihovanje — vsul se je cel vrletoč kletvin in tožba,

Kronika

* **Zlata kolajna za padlega deseterika.** S posebnim dekretom vojaških oblasti je bila podeljena zlata kolajna za vojaške za sluge padlemu višjemu deseteriku Donatu Šr. secesiji iz Venozze pri Potenzi. Br. secesiji je pripadal 2. polku pionirjev ter je padel pri Nikolajevki na vzhodnem bojišču dne 20. februarja 1942.

* **Junaška smrt za domovino.** Na balkanitem bojišču je padel te dni junaške smrti topničarski poročnik Sergio Fonda iz Triesta. Pokojnik se je narodil leta 1912, študiral je na Oberdanovem liceju, kjer je bil med najboljšimi dijakmi, po študiju pa je dobil namestitev pri paroplovni družbi »Tripovich«, kjer je ostal do svojega vpoklica pol orožje. Pokojnik je bil udeležen na bojišču 151. polku Casari.

* **Smrt vitezev železnega križa.** Na vzhodni fronti so padli: stotnik Adolf Hofmann, bataljonski poveljnik v planinskih vojskem polku, stotnik Karel Ludvik Kegel, poveljnik oklopne čete, in nadporočnik Günther Klappich, poveljnik čete v motoriziranem grenadirskem polku. Vsi trije so bili odlikovani z viteškim križcem železnega križa.

* **Fašisti iz Trsta so pokonili Črni m. sracem zastavo.** Ženski fašiz v Trstu je pokonil 38. bataljonu Črni m. sracem zastavo s spremnim pismom, ki izraža željo, naj bi nova zastava spremljala bojevnike do končne zmage.

* **Odlikovan pomorski častnik.** Z bronasto kolajno za vojaške zasluge je bil odlikovan pomorski častnik Carlo Chelari iz Triesta. Odlikoval se je ponovno pri opazovalnih podvigih. Doslej je bil Chelari odlikovan že z dvema srebrnima kolajnami.

* **Natečaj za učitelje italijanskih šol v inozemstvu.** Zunanje ministrstvo v Rimu je razpisalo natečaj za učitelje italijanskih šol v inozemstvu. Gre za osebe, ki bodo poučevale na srednjih šolah in na zavodih za italijansko kulturo, kakor tudi za docente italijanskega jezika. Natečaja se udeležijo lahko profesorji, ravnatelji in vsučiliški docenti, ki so usposobljeni za poučevanje na srednjih šolah. Za kandidate je skrajna starostna doba 48, odnosno 45 in 35 let.

* **Italijanski film v Lizboni.** V Casi d'Italia v Lizboni so te dni predvajali več italijanskih filmov sportnega značaja. Filmi so vsebovali prvenstveno slike o vzgoji

italijanske mladine. Predvajanje filma je vzbudilo veliko pozornost, kajti prisostvovalo mu je mnogo občinstva, listi pa govorijo o prolukcijski splošno pohvalo.

* **Obnovitev stare palače v Rimu.** V Rimu so začeli obnavljati starinsko poslopje v ulici Maschera d'Oro. Odkrili so v njem mnogo slik, ki doslej niso bile znane niti starinskega.

* **Zlata kolajna za junaškega podporočnika na vzhodnem bojišču.** Podporočnik Filippo Niclaiz iz Caprarole pri Viterbu, ki je udeležil v izvrševanju svoje vojaške dolžnosti na ruskem bojišču pri Petrovici dne 21. februarja 1942, je bil za svoje junstvo po smrti odlikovan z zlato kolajno.

* **Tudi na Madžarskem bodo omejevali proizvodnjo likerjev.** Madžarska vlada je izdala odredbo, ki močno utemnjuje dosežanje predpise o proizvodnji likerjev. V bodoče bo dovoljeno izdelovati likerje le v količini, ki je bodo določila pristojna oblastva.

* **Zadnja pot naškofa Montalbetta.** V Reggio Calabria so položili k večjemu potoku telesne ostanke ubitega naškofa Montalbetta, ki je postal žrtev sovražnega letalskega napada. Pogreb cerkvenega in stojanstvenika je bil izredno svečan, udeležilo se ga je poleg predstavnikov cerkvenih, civilnih in vojaških oblastev ogromno množice vernikov. Mašo za pokojnikovo dušo je služil mons. Chiappe, škof iz Gerace. V poslovnem nagovoru so govorili naglašali, da je naškof Montalbetti prvi italijanski škof, ki je padel kot žrtev sedanje vojne.

* **Visok praznik zglede notranjske matere.** V starodavni Cerkljani na Notranjskem je v krogu svojih sinov, hčere, vnukov in pravnukov obhajala dne 29. januarja 90-letnica rojstva in godovni dan mati, pramati in prababica Franciska Svet. roj. škof. Živela je vedno v skromnih razmerah, ob trdem delu za svojo številno družino. Rodila je 12 otrok, od katerih jih še živi 7. Vzgojala je in vzgojila svoj roj kakor to le more prava slovenska mati. Jubilejka je vdova pred 10 leti umrlega poselnika in lesnega trgovca Antona Sveta. Vse do njegove smrti je z njim delala neštete brskosti, trpljenja in razočaranja, pa je vedno našla tolažbo v veri in družini. Danes so njeni otroci razkropljeni tudi po tujem v svojih poklicih. Njene misli ramajo v tihih vzdihih k njim, najrajši bi imela vse okrog sebe. Ob visokem življenjskem jubileju, ko jo gledamo še živo in bistro, naj ji Bog da zdravja še za naprej!

* **Poročila sta se 25. januarja v Zagrebu dr. Oliver Buzolič, sin uglednega zdravnika in ga. Renata Stegu, rojena Stronik iz znane ljubljanske rodbine.** Uglednemu paru želimo obilo sreče!

* **Dva brata sta vzela dve sestri.** V Sant' Albuna sta se te dni poročila brata Evgenio in Giuseppe Prossetti s sestrama. Magdaleno in Marijo Tomatiz. Pač redek primer, da je na isti dan poroka dveh bratov z dvema sestrami!

* **Po štirih mesecih je zadela 17.000 lir.** V San Remu je zadela neka ženska, ki stavi večkrat na loterijske dobitke, kvaterno na številke 13, 25, 47 in 48. Bila je zelo vztrajna in je stavila na te številke že štiri mesece. Njena vztrajnost je bila na koncu nagrajena, kajti kvaterno ji je prinesla 17.000 lir.

* **Nesrečen padec z zidu.** 48letni delavec Giovanni Tomej iz Genova se je te dni vračal domov v temi in megli. Šel je po nekem deset metrov visokem zidu ter je padel v globčino. Obledel je na mestu mrtve.

* **Velik dobitnik v loteriji.** Loterijski igralec Nicola Bartoletti je stavil 50 lir na loterijske številke 8, 11 in 84. Imel je srečo, kajti zadela je s tem vložkom 233.750 lir.

* **Za zabavo je povzročil alarm.** Delavec Giuliano Lorenzo iz Celia pri Novari se je vozil nedavno z vlakom proti kraju Romagnano Sesia. Med vožnjo mu je bilo tako

poslušal dolgočasno, da si je kmalu svoje vrstno zabavo. Sprejeli so večkrat svonce, ki rabijo za znak pri alarmu. Zaredi sora. be je moral krivce pred sodišča, ki ga je obsodilo na 150 lir globo.

* **Padla je s koleca v hudournik na ulici.** Maria Zorzini, stara 32 let, iz Mazzana pri Udinu se je vračala s kolesom proti domu. Hotela si je skrajšati pot ter krenila čez brv, ki drži preko hudournika. Na brvi pa je izgubila ravnotežje, da je padla v vodo in utonila.

* **Velik požar v mizarski delavnici.** V prostorih tvrdke Picco e Tomadini v Udinu je nastal velik požar, ki je povzročil do 700.000 lir škodo. Poleg skladišča lesa in drugih izgotovljenih predmetov je zgorelo tudi 14 strojev.

* **Učite se strojepljenja!** Novi eno- in trimesečni tečaj prične v ponedeljek dne 8. februarja. Desetprstna učna metoda. Specialna strojepljena šola: Največja moderna strojepljenica, raznovrstni stroji. Učnina zmerna. Informacije in prijave dnevno. Zahtevajte prospekt: Trgovsko učilišče »Christoforo učni zavode, Ljubljana, Domobranska 15.

* **»Super«** čaj ustreza Vaši želji po pravem ruskem (kolonijalnem) čaju.

IZ LJUBLJANE

— **Opozarjamo na koncert za violončeljo,** ki ga bo izvajal jutri, v ponedeljek dne 8. t. m. v veliki filharmonični dvorani znameniti čelist Anton Janigro, profesor Državnega konservatorija v Zagrebu in eden na pomembnejših mlajših svetovnih čelistov. Janigro je čudovit umetnik na svojem instrumentu, zato vabimo na ta koncert, ki bo nudil izreden užitek. Nekoliko več o koncertnem sporedu smo spreporočili na drugem mestu našega lista.

— **Prihodnji klavirski koncert bo v petek 12. t. m.** Izvajala ga bo naša izvrstna pianistka ga. Emilija Dernovškova, absolutna praške glasbene akademije. Njen prvi nastop lani je vzbudil splošno pozornost. Natančni spored in druge podrobnosti o njenem koncertu bomo priobčili v prihodnjih dneh. Vstopnice za ta koncert bodo od torka dalje v predprodaji v knjižarni Glasbene Matice.

— **Priredbovno društvo v Ljubljani** ima svoj redni letni občni zbor v sredo, dne 17. februarja ob 17. v predavalnici mineraloškega zavoda na univerzi. Opozarjamo članstvo, da je treba v smislu društvenih pravil morebitne samostojne predloge predložiti društvenemu odboru vsaj pet dni pred občnim zborom. Vabimo članstvo k obilni udeležbi.

KLOBUCARNA »PAJK«

Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da izgleda kot nov. Lasna delavnica — Zaloga klobukov.

Se priporoča

RUDOLF PAJK — LJUBLJANA

V. Pet a cesta 78 — Mikloševa cesta 19 (Nasproti hotela Union)

— **V počastitev spomina ge. Ane Javornik iz Zalne,** sta darovali rodbini Pogachnik in Šerko iz Cerkljanske Družnosti slepih, Ljubljana, 600 lir. Iskrena hvala!

— **Delitev krvavice.** Sindikat mesarjev in klobučarjev v Ljubljani sproča po nalogu Prehranjevalnega zavoda cenjenemu občinstvu, da bodo prodajali v Ljubljani v torko, dne 9. februarja od pol 7. do 11. dopoldne mesarji na nabavne knjižice za meso po 10 kg krvavice na osebo. Stranke, ki do 11. ne dvignejo krvavice, nimajo več pravice naknadno jih zahtevati od mesarja.

— **Delitev danskega semenskega krompirja.** Ljubljanski interesi za danski semenski krompir, ki so se prijavili že jeseni, naj pridejo po nakaznicah do 10. februarja v sobo št. 35 v II. nadstropju mestnega gospodarskega urada v Beethovnovi ulici št. 7. Po tem terminu zapadejo vse že napisane nakaznice. Zamudniki, ki se za semenski krompir niso prijavili že jeseni ter so lastniki zemlje ali jo imajo v najemu, naj pridejo s posestnim listom ali tej listini podobnim dokumentom in osebno izkaznico na mestni gospodarski urad v četrtlet. 11. t. m. od 9. do 12. ure, da se tam prijavijo. Zamudniki z začetnimi črkami priimkov A do J dobe nakaznice na mestnem gospodarskem uradu v soboto 13. t. m. od 8. do 13. ure. Od črke K do Z na v torko 16. februarja od 8. do 12. ure. S temi nakaznicami pa dobe takoj po prevzemu nakaznic krompir pri tvrdki Sever & Comp. na Cesti Arlele Rea št. 5. torej na nekdanji Gospodarski cesti vsak delavnik od 10. do 12. in od 16. do 18. ure do 20. februarja, ko bo razdeljevanje semenskega krompirja zaključeno.

— **Nedeljsko zdravniško dežurno službo** bo vršila od sobote do 20. ure do ponedeljka do 8. ure mestna zdravnica dr. Žitko Jožica, Ljubljana, Pleterškova ulica 13.

— **Vodnikova družba sporoča,** da se letošnje knjige v drugi nakladi dotiskane. Vsi oni člani, ki so do 20. januarja prijavili svoje članstvo, dobe letošnje knjige tam, kjer so se prijavili. Dobe jih pa tudi člani — zamudniki, ako se takoj prijavijo in dokler traja zaloga.

— **Instrukcije in priprava za privatne izpite.** Novi trg 5/III. Staršem dijakov srednjih škol sporočamo, da nudijo brezplačni diplomirani filozofi uspešno in temeljito pripravo za šolo vsak dan od 8—11 in od 15—18. Enako pripravljajo privatiste za privatne izpite čez dva razreda temeljito in vestno samo strokovnjaki za zmeren honorar. Informacije na šolah. Prijave vsak dan od 8—11 in od 15—18: Instrukcije in priprava za privatne izpite, Novi (Tržaški) trg 5—III.

— **Združanje javnih uslužbencev Ljubljanske pokrajine.** Glavna skupščina Združenja je izvolila dne 30. januarja t. l. naslednji nadzorstveni odbor: Kokož Jože, namestnik višjega državnega tožila, širca Ignacij, višji finančni svetnik, Mešek Ivan, davčni inšpektor pri finančni direkciji, za namestnika pa: Jan Janko, inšpektor finančnega ministrstva v pok. ter Bekš Jože, davčni inšpektor v pok. Nadzorstveni

Interrogatorio di prigionieri degaullisti catturati dalle truppe italiane sul fronte tunisino — Zasliševanje degaullističnih ujetnikov, ki so jih zajela italijanske čete na tunisnem bojišču

odbor, kojega naloga je, da stalno nadzoruje poslovanje, posebno tudi poslovanje združenja, je že pričel posloovati.

— **Združanje kmetovalcev Ljubljanske pokrajine** poziva vse kmetovalce, ki potrebujejo propustnice v svrhu obdelovanja polj, da se čim prej, najkasneje pa do 15. februarja t. l. zglasijo v njegovi pisarni: Gospodarska cesta 2/I. S seboj morajo prinesiti staro propustnico in potrdilo Gospodarskega urada, da in koliko zemlje imajo. Za povzvelja vsem kmetovalcem, ki so že kdaj ali še nikoli prosili pri Združenju za propustnice, ne zadeva pa onih kmetovalcev, ki že imajo dovoljenje za prehod v zinskem času do 28. februarja t. l. Dovoljenja letih za prehod preko kontrolne črte bodo po tem roku podajšana, ne da bi bilo treba ponovne prijave. O eventualnih spremembah bo Združenje sporočilo v vseh listih.

— **Z doma je odšel v petek zjutraj 60-letni pekar Josip Štepec,** stanujoč v Rožni dolini, Predjamska 27. Moč je bolan in ima pri sebi dokumente. Običen je bil v zelen kratak povrniki, temno obleko, rjav šal in rjavo čepico. Vsakogar, ki bi kaj vedel o njem, naprošajo svojci, da sporoči na prej omenjeni naslov.

— **Sadjarška podružnica Vle obvalča** svoje članstvo, da se dobi semenski krompir pri g. Gabrčvšku, Rožna dolina XVIII/1.

— **Nova trgovina z železino in poljedelskimi stroji.** V Ljubljani, v Gradišcu št. 2 je odprl g. Leon Stupica, s n. znanega uglednega trgovca Franca Stupice, novo trgovino z železno in poljedelskimi stroji. Miademu in podjetnemu trgovcu, ki se je v teh težkih časih lotil tako odgovornega dela, želimo mnogo uspeha v njegovem podjetju.

— **Pijemo Urin čaj,** ker je okusen, aromatičen, svež in potrebuje malo sladkorja. Dobimo ga v vsaki trgovini.

— **Sporočamo, da smo dobili zopet** nekaj jezikovnih šol na ploščah za italijansko in angleščino, po metodah Lingua-phone in prof. Hazon. Vabimo interese, da se čimprej zglasijo, dokler zaloga traja. »Everest«, Prešernova 44.

— **Bele ovčje vrčice in škatle za pošiljanje** jestvin svojim dragim dobitem v trgovini »Pod Velbomo«, Stari trg 3

— **Ne pozabite,** da tudi Vešemu f'ne mu okusu ustreže F to Studio Potrč, Ljubljana, Sečenburgova 6.

— **Dobre harmonike** znanih tovarn dobiti, dokler zaloga traja pri tvrdki »Everest«, Prešernova 44.

— **Obveščamo ljubitelje glasbe na ploščah,** da je prispela nova pošiljka lepih gramofonskih plošč! Izbira je velika, cena že od 15 lir naprej! »Everest«, Prešernova 44.

— **Jezikovni tečaj — italijanski, nemški, francoski** v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2, prično dne 8. februarja. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem in konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša in najnovejša učna metoda — diplomirani predavatelji. Vpisovanje in informacije dnevno do 19.

— **Obvestilo.** Samo še 10 dni bomo kupovali obrabljene stare plošče in sicer po 2.50 lir komad. Pohitite vsi, ki imate stare plošče naprej, ker po tem roku jih ne bomo več nakupovali. »Everest«, Prešernova 44.

— **Nesreče.** Z nastopom južnejšega vremena se je tudi znatno škričilo število nesrečencev. Medtem ko je v zimskih dneh iskalo zdravniške pomoči vsak dan po več nesrečencev, ki so si polomili ude zaradi smaga ali poledice, so te vrste nesreče zdaj skoraj povsem izostale. V zadnjih dveh dneh so v bolnišnico pripeljali po večini nesrečencev z dežele. 38 letna žena posestnica Alečija Lavričeva iz Loškega potoka je padla na skednju in si poškodovala hrbtnico. Denico ima ranjeno 60 letna tovarniška delavka Ana Tulinova. Levo nogo si je zlomila, ko je padel v kuhinji, 73 letni posestnik Franc Šerjak iz Pijave gorice. Prste na desnici si je porazil 30 letni železniški, ključavničar Janez Miheč. S precejšnjo poškodbo na glavi pa je iskal zdravniške pomoči v bolnišnici 68 letni nezaposleni kovač Anton Hren iz Ljubljane.

Drobne zanimivosti

Molzna krava se je vrnila v domači hlev. Kmet Luigi Cencina iz Colfienze blizu Pavie je prodal svojo kravo v sosednjo vas. Kravo so odpeljali k novemu lastniku, ki jo je prevzel v svoje varstvo. Naslednje jutro pa se je žival znašla zopet pred domačim hlevom. Napravila je 6 km dolgo pot, da bi zopet bila privezana k starim jaslom.

S krepeljem ubij delfin. Na nabrežju Calambrone pri Livornu se je pred dnevi pojavil velik delfin, ki se je zapletel v ribiške mreže. Ko so ribiči videli mreže iz morja, se je delfin hotel rešiti in pobegniti. Počli so ga morali s krepelcem in ko so ga potegnili na suho, so ugotovili, da tehta 2 stotna.

SPORT

Številke povedo vse

Čisto kratak je tale sestavek, toda že teh nekaj suhoparnih številke pove več kakor cele knjige, kdo in kako je treba skrbeti za razvoj sportne misli in razmah sportnih uspehov.

Še pred 20. leti je imel sport v Italiji malo pomembno vlogo, kar vsakdo ne velja za kolesarstvo in nogomet, ki sta že od nekdaj imela svoje množice pristašev med Italijani. V zadnjih dveh desetletjih se je splošni položaj za sport in s tem tudi mednarodni sloves italijanskega sporta bistveno spremenil. Kako in zakaj?

V 20. letih fašistične vlade je bilo v Italiji zgrajenih 17.721 sportnih naprav, med njimi 1965 tiskih za igre na travi (med temi je nič manj kakor 162 tako obsežnih, da je v njih prostora za več kakor 20.000 gledalcev), dalje 2814 teniških prostorov, 1319 igrišč za košarko, 1112 strelšč, 812 drsalšč, 3998 prostorov za balincaje 1457 naprav za goljite vodnih sportov, 3415 telovadnic, 784 gorskih zavetišč in smučarskih koč, 27 kritih plavalnih bazenov, 159 dirkališč za konjske dirke in 23 dirkališč za kolesarje. K tem je treba prišteti še 18 sportnih dvoran za izvajanje težko-atletikega sporta in boksa. Pri vsej obilici sportnih naprav pa so v delu in pripravi še nove, okrog 2000 nadaljnjih za razne sportne panoge. Vsakakor je bila izvršitev teh del sprito sedanjih izrednih razmer odložena na dobo po končani vojni.

XIX. kolo tekem za točke

Bolj ko se tekmovanje za naslov državnega prvaka v nogometu bliža koncu, bolj je važna vsaka tekma, vsaka točka in vsak zgoditek za vsakega izmed udeležencev.

Danes bo na vrsti — brez vsakega odmora od lanskega oktobra — XIX. zaporedno kolo v diviziji A, ki je obenem četrto v povratnem delu tekmovalja. Med srečanja današnje nedelje ni prav za prav nobena, o katerem bi se moglo reči, da je važnejše od vseh ostalih. Vsa so enako važna, vendar pa, kakor je to v takem tekmovalju že nezgodljivo, različno težka in lahko usodna za posamezne enajstorce.

Zelo kočljivo nalogo bo imel opraviti to pot Torino, ki mora na gostovanje na vroča tla v Genovo. Njegov današnji nasprotnik iz raznih razlogov gotovo ni več v nekdanji stari formi, toda kljub temu bo do morali Torinci zelo pežiti, da jim to pot spet ne bo spodletela pot proti vrhu tabele. Ostala dva kandidata z obeh najboljših mest v razpredelnici bosta današnje nedeljo lahko prebila pred domačim občinstvom. Livorno bo sprejel v goste letos izredno zmagovalno ekipo Atalante iz Bergama, medtem ko bo milanska Ambrosiana doma obračunala za točke z rimskim Laziom. Napovedi se gotovo glasijo v korist obeh gostiteljev, toda posebno za igro, v kateri bo nastopila Atalanta, ni prav varno delati prognoze.

Ostanek sporeda obsega še dolgo vrsto drugih zanimivih dvobojev, med katerimi je morda edino tekma med Juventusom in Livorno v Torinu skoraj gotovo v naprej dobljena za domačine, glede vseh drugih pa bo boljše z ugotovitvami do nedelje večera. Naša sodeča Tristina ima v tem kolu vsaj na videz prav skromno nalogo, toda, kakor je že muhasta vso sezono, si ji niti danes v tekmi z Vicenzo na domačem igrišču ne upamo prorokovati popolnega uspeha.

To kolo obsega v ostalem v diviziji A naslednja srečanja:

V Tristinu: Tristina—Vicenza, v Firenzi: Fiorentina—Milano, v Rimu: Roma—Venezia, v Genovi: Genova—Torino, v Torinu: Juventus—Liguria, v Livornu: Livorno—Atalanta, v Milanu: Ambrosiana—Lazio in v Bariu: Bari—Bologna.

V diviziji B, kjer bodo danes odigrali drugo kolo v povratnem delu tekmovalja, sta najbolj vidni dve tekmi, in sicer gostovanje ene najmočnejših enajstoric Pro Patrie v Bresci ter nastop prav tako močnega moštva iz Pise v Anconii. Mnogo oči bo obrnjenih tudi v Spezio, kjer se bo tako dolgo vodilna Spezia v dvoboju s Pescaro spet zares udarila za povratek za svoje staro častno mesto.

Pari današnje nedelje so v ostalem razporejeni takole:

Napoli—Alessandria, Modena—Novara, Brescia—Pro Patria, Anconitana—Pisa, Spezia—Pescara, Padova—Savona, Mater—Cremoneza, Fanfulla—Udinese in Palermo—Siena.

2SK Hermes (nogom. sekcija). Vabimo vse aktivne igralce sekcije, da se zanesljivo udeležijo družabnega se-tanka, ki bo danes ob 15. v table-teniški dvorani hotela Miklič (vhod poleg Grafike). — Načelnik,

GLEDALIŠČE

DRAMA

Nedelja, 7. febr.: Ob 14.: **Peterčkove** poslednje sanje. Mladinska predstava. Zadnjičkrat v sezoni. Cene od 10 lir navzdol. Ob 17.30: **Deseti brat.** Izven. Cene od 15 lir navzdol.

Ponedeljek, 8. februarja ob 15: **Peterčkove** poslednje sanje. Zaključena predstava za Gili.

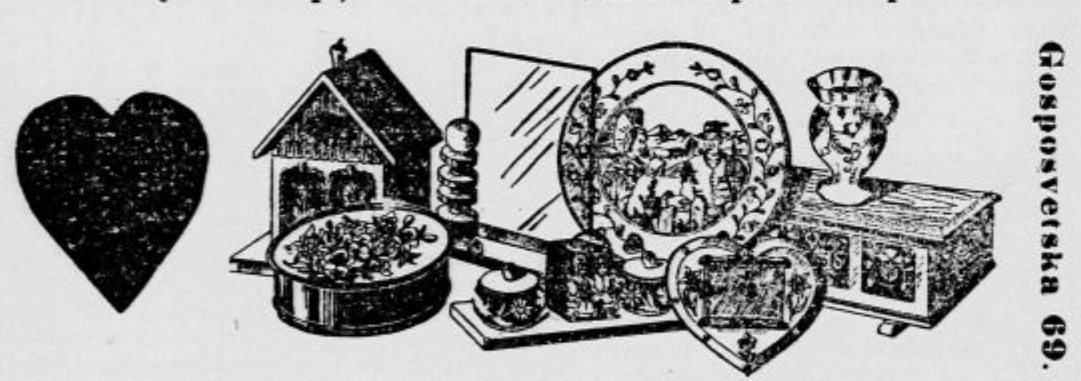
Ponedeljek, 8. februarja: zaprto.

OPERA

Nedelja, 7. februarja ob 16: **»Traviata«**. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

V nedeljski **»Traviata«** bo pela vlogo Violetta Ivanka Ribičeva, Alfreda-Drago Čuden, očeta Germonta-Vekoslav Janko. Ostala zasedba vlog je običajna. Po daljšem času bo pela Violetta Ribičeva, ki je že ponovno z uspehom nastopila v tej partiji, v kateri prihaja njeno zrela tehnično znanje do polne veljave, prav kakor njena velika odrska rutina v igri.

Z lesa spominke lepe, skrin'ce naše — Vam le Vavpetič izdelal po domače

J. VAVPETIČ, LJUBLJANA, Ciriš-Metodova 35

hko verjameš. Najhuje bi bilo pri tem, da te ne bi videla dolgo časa.

»Mrazi me,« je rekel in zazdehalo se mu je.

»Glej, tu — tu!« Odpela je kožuhat ovrtni k in ga ovila njemu okoli. »Preveč si lahkomisel, da hodiš brez površnika. Pomisli vendar, da si moj. Nikakor ne smeš biti tako nepreviden. Ali ti je še vedno mraz? — Kje?«

»V noge me peklensko zebe.« Spet se je zasmejala — čisto tiho in brezskrbno. Sezula si je galoše in rokavice in položila vse na en kup. Pokleknila je v snegu pred njim, mu vzdignila noge in jih postavila na tisti kup — pri tem pa se je mirno in veselo smehljala.

»Otročarija!« je zaklical, in se silil k smehu, ne da bi trenil z nogami. »Se prehladila si boš.«

»Ah, neumnost! Saj mi je tako gorko, tako gorko! Misliš, da me bo zeblo, ko sedim zraven ljubega? — Ali ti pomaga? Čakaj za trenutek — poglej sem — obrni se nekoliko, tako! Položim svoj plašč čez ta les... Tako — zdaj spet lahko sedeš.« Nekaj časa se je slišalo le šepetanje in poljubovanje. Ona se ga je oklenila in zaprla oči.

»Spregovori še eno besedo, preden odidem.« je prosila, »eno sladko besedo! Kaj naj vzamem s seboj, da se bom razveselila, preden se spet snideva?«

»Iz tega ne bo nič,« je odgovoril. »Jaz ne bom kriv, če te pustim letati okoli v takem mrazu.«

Zaprla mu je usta s poljubom in drzno vstala. »Mene zebe, če nisem pri tebi,« je rekla. »Toda biti hočem pametna. Misliš, da ne vem, koliko ti lahko škodujejo te

mrzle noči? Ni lepo od mene, da sem tako samoljubna. Toda včasih hrepenim po tebi skoraj blazno. Pojdiva sedaj! Misliš, da ti hočem nakopati kako bolezen?«

Pobrala je vse svoje stvari in se oblekla. Zdelo se je, da ji hoče od pomagati, toda napravil ni ničesar.

»Menda vendar ne boš oblekla premočnih rokavic?«

»Spravila jih bom v plašč,« je rekla veselo. »Tako sem gorka kakor lonec juhe.«

»Najbolje bo, če se tukaj razideva,« je rekel in je prestrašen pogledal naokoli.

»Poljubi me!« ga je tiho prosila.

»Jaz sem ves premražen. Hana — rad bi te spremil domov, a saj veš sama — odkar sem bil tako bolan... Pa saj ne bi bilo pametno. Lahko bi naju spoznali med potjo, človek ni nikoli varen...«

»Čisto prav imaš, dragi! Pojdi naravnost domov, spravi se v posteljo in sanjaj nekoliko o meni. Pa bodi previden, slišiš? Kaj naj jaz počnem, če mi zbolijo? Jaz pojdem ob gozdu — ne bojim se ničesar. Tu gotovo ni nikogar, ki bi mi storil kaj hudega.«

Premaknil sem nogo in stopil na neko vejo, ki se je glasno zlomila. Oba sta se zgnila strahu in gledala proti mojemu skrivališču, potem pa jo je on pobrisal kakor veter. Pol minute kasneje je zginitil v gozdu.

Stopil sem na pot in se ji odkril, ko sem šel mimo nje.

Kranjski deželni zbor pred 200 leti

Zanimivosti o zasedanju nekdanjega kranjskega deželnega zbora in o njegovih dostojanstvenikih

Če se zanimamo za življenje naših prednikov, se moramo nekoliko tudi seznaniti z deželnim zborom, ki je imel v starih časih v rokah oblast dežele ter je izražal njeno voljo. Na tiste čase nas v Ljubljani spominja še deželna hiša na Novem trgu. To da dandanes se marsikdo niti več ne spomni, da je bila starinska palača zdaj dom Kmetijske družbe, nekdanjega deželnega hiša.

Članstvo posebna čast

Člani deželnega zbora so bili največja gospoda v deželi. Razumljivo je, da ni bil kdor koli sprejet v deželni zbor. Članstvo je bila velika čast, ki pa ni bila zvezana s posestvom in ne pridobljena zgolj zaradi »službe« kralja. Člane so sprejemali v zbor na glasovni seji. Le člani so smeli zahajati na zborovana zbora. Toda članstvo v deželnem zboru ni bilo le čast, temveč je bilo tudi koristno, kajti le člani so lahko dobili deželne službe.

Koga so sprejeli med »deželane«

Med člane deželnega zbora niso sprejemali le plemiče, čeprav so se pri sprejemu ozirali predvsem na plemstvo. Skoraj prav toliko kakor plemstvo je odtehtala doktorska diploma. To se pravi, da so bili med »deželane« lahko sprejeti tudi neplemiči, ki so pa morali izpolniti posebne pogoje. Meščani, ki je hotel biti sprejet med »deželane«, med najvišje deželne dostojanstvenike, zastopnike deželnih stanov, in ki je izstopil iz meščanskega občestva, je moral biti predvsem dovolj bogat. Z denarjem je bilo mogoče kupiti tudi plemstvo. Meščan je moral dokazati, da bo živel primerno svoji časti med drugimi deželnimi dostojanstveniki. Sprejem med »deželane« je pa bilo treba tudi zapečatiti s precej visoko pristojbino. Višina pristojbine se je razna, po imenitnosti člana. Do leta 1711 so morali člani posojati deželni denar na 4% obresti, in sicer najmanj po 5000 gld. To se pravi, da so bili člani tudi nekakšni bančniki dežele. Vendar pristojbina ni bila nujen pogoj za sprejem; posamezne člane so tudi oprostili plačila.

Dostojanstva po stopnjah

V deželnem zboru so strogo varovali etiketo in vprašanje razstavitve dostojanstvenikov glede na to, kdo uživa večjo čast, jih je večkrat vznemirjalo. Laže so odločili, komu gredo prva mesta. Samo po sebi je bilo razumljivo, da je na prvem mestu sedel deželni maršal. Samo njemu je bilo prepuščeno, da je smel sklicevati deželni zbor in predlagati, koga smejo sprejeti med člane in koga naj odklonijo. Deželni maršal je sprejemal cesarske odloke, naslovljene na deželne stanovne. Prav tako so njemu izročali razne prošnje in odločal je pri podolgovatih podpor. Na drugem mestu je bil deželni glavar, ki je bil prav za prav deželni upravitelj; v njegovih rokah so bile gospodarske zadeve dežele. Predsednik (maršal) in glavar sta bila neobhodno potrebna pri zborovanju, brez njih deželni zbor ni mogel zasedati. Med predsednikom zbora in glavarjem je bila razlika. Deželni glavar je bil cesarski uradnik, ki je užival to častno službo do smrti. Bil je predsednik sodišča in v ta namen sta mu bila dodeljena dva uradnika. Kot upravitelj deželne blagajne je bil odgovoren neposredno cesarju za sluh, tudi najmanjši izdatki. Odgovoren je bil tudi pred cesarjem za gospodarske razmere, za red in mir v deželi. Kakor rečeno, je imel deželni glavar kot predsednik deželnega sodišča dva višja uradnika, ki sta bila člani deželnega zbora. Prvi uradnik je bil deželni oblastnik (Landesverwalter), drugi pa deželni oskrbnik upravitelj (Landesverwalter). Kako veliko čast sta uživala ta dva uradnika v deželnem zboru, sprevidimo iz tega, da sta glasovala prva za glavarjem. Drugi člani so glasovali po strogo določenem redu. Tudi v tem se je očitno, kdo je užival večjo čast.

Kako so sedeli

Ni bilo vseeno, kje je kdo sedel v deželnem zboru. Stolci so bili razvrščeni po strogih predpisih. Pri tem je bilo treba upoštevati, da so posamezni stanovni uživali večjo čast in so torej njihovi člani sedeli na prvih mestih. Toda stanovi se niso mogli tako lahko sporazumeti, komu gre več časti. Vsakdo je pač cenil sebe čim višje. V deželnem zboru se je točila od drugih posvetnih stanov predvsem duhovščina, ki je posebno ljubosumno varovala svojo čast. Zastopniki posvetnih stanov se sicer skušali koati z njo, a čeprav o bi številnejši, vendar niso odtehtali toliko. Posvetni stanovni so se pa zopet delili na višje in nižje. Med višje plasti so spadali grofje, baroni in knezi (Herrenstand). Med nižje stanovne so spadali nižji plemiči in neplemiči ter so jih imenovali »viteze« (Ritterschaft). Najnižji stan, četrti, ki je bil zastopan v deželnem zboru, so bili zastopniki mest in trgov, njihovi župani in sodniki. Kakšen ugled je užival posamezni stan, je bilo jasno očitno pri zasedanju deželnega zbora. Na prvem mestu so sedeli zastopniki duhovščine s škofom odnosno s škofi na čelu. Takoj za škofom je bil uvrščen komendant nemške kmetije v Ljubljani. Sedež nižje je imel ljubljanski stolni prost, za njim so bili razvrščeni: novomeški prost, škofski prelat, kostanjeviški prelat in bistriški ter stolni (ljubljanski) dekan. Na zadnjih sedežih med duhovščino so sedeli ljubljanski kanoniki. Stalni kapitelj je smel posiljati po šest kanonikov v zbor. Posvetni stanovni, ločeni po sedežih od duhovnikov, so bili razvrščeni tako: v prvi vrsti so sedeli knezi turjaški, Eisenbergi in Portia; za knezi so bili uvrščeni grofi: Attems, Turjačani Barbi, Blagaj, Buccellinji, Kobenciji, Gallenbergi, Lambergi, Paradeiserji, Saurauji (Zerjavi) itd. Zastopanih je bilo 18 grofovskih rodbin. Za grofi so se vrstili baroni, in sicer 42 rodbin.

Spor, kdo na prvi glasuje

Od časa do časa je prišlo do hudega spora, komu gre večja čast ter kdo naj prvi glasuje. Posvetni stanovni so se hoteli uveljaviti pred duhovščino. Do spora, kdo naj prvi glasuje, odnosno, kdo naj velja več, je najbrž prišlo večkrat. Preprovo je bilo konec šele, ko si je gosposki stan izvojeval vsaj pravico, da so smeli glasovati

mešano, ne več po strogem redu. Najnižji stanovi se seveda niso mogli potegovati za najvišje časti. Odločala je čast, ne pa številnost. Najnižje plemstvo je bilo najštevilnejše; v deželnem zboru je bilo 58 zastopnikov tretjega stanu, »vitezo«. Prvi stan je bila duhovščina, drugi je bil gosposki stan, tretji viteški, četrti pa meščanski. Tako so torej zastopniki mest in trgov sedeli na zadnjih sedežih. Tudi pri glasovanju so prišli zadnji na vrsto, to se pravi že tedaj, ko je bilo prav za prav že vse sklenjeno. Pri glasovanju niso mogli odločati, ker so bili vselej preglašeni. Prav zaradi tega so tudi večkrat izostali, menda tudi demonstrativno, na zasedanju. Kaže, da se zastopniki mest in trgov niso posebej trgali za čast v deželnem zboru, da bi sedeli na zadnjih mestih. Tako govore viri, da zastopnikov Radovljice ni bilo v 17. stoletju v 20 letih nobenkrat v zboru. Sicer pa plemstvo tudi ni rado gledalo kljubovalnih meščanov v deželnem zboru ter si prizadevalo, izriniti jih iz zbornice. V 18. stoletju je vlada začela očrnaviti deželni zbor. Pozneje ga je zopet obnovila in tedaj so si gosposki stanovni prizadevali, da bi vsaj omejili število meščanskih zastopnikov, če jih že niso mogli povsem izriniti iz svojih vrst. Zahtevali so, naj bi mesta v zboru zastopali le župani, ne pa tudi mestni sodniki. Razumljivo je, da so mesta tudi odločno branila svoje pravice, ter se niso pustila ugnati. Ostalo je pri stari ureitvi.

Zasedanje

Zasedanje je bilo vselej na zunaj precej slovesno. Začetek je bila slovesna maša v

stolnici. Člani zbora so šli tja v sprevedu. Ko je bila pozneje sezidana kapela v deželni hiši, je bila maša pred zasedanjem tam, a vsi člani se je pač niso mogli udeležiti, ker je bila kapela zelo tesna. Vendar je treba upoštevati, da je bila udeležba na zasedanju večkrat slaba. Zasedali so lahko že, če se je zborovanja udeležilo vsaj 18—24 članov, kakor je razvidno iz neke listine. Sicer bi pa bila dvorana pretesna, če bi se zasedanja udeležili vsi člani. Na zasedanju so najprej prečitali »statum silentii« iz leta 1610, in njegov dostavek iz l. 1618. Kar so obravnavali, je moralo ostati tajno, in sicer tudi za člana zbora, ki se zasedanja ni udeležil ali je zapustil dvorano pred zaključkom. Ko so obravnavali osebno zadevo člana, je moral član zapustiti dvorano in niti deželni maršal in glavar nista bila izjema. Na zborovanju so sklepali o oddaji služb. Najbolj so se potegovali za odborniške službe. Odborniki (člani) so opravljali podobne službe kakor odborniki opoznejšega deželnega zbora. Odbornikov je bilo 5 s predsednikom na čelu. Poslovali so tri leta, a izjemno jih je lahko deželni zbor potril še četrto leto. Odborniki so nekaj časa volili samo iz prvih treh stanov, včasih je pa dosegel odborniško čast tudi meščan. To je bila dobra služba, saj je plača znašala 1000 gld. na leto. Tudi druge službe so bile precej dobro plačane, zato se je vodil za nje hud boj. — V 18. stoletju je deželni zbor izgubil skoraj vse pravice do upravnih poslov. Dovoljeval je le še davke, vendar tudi to navidezno, kajti deželni zbor je moral pristati na cesarjevo zahtevo tudi v tem pogledu.

Skrivnostne sile v semenskih klicah

Vitamin plodnosti ter njegov velik pomen za življenje — še nekateri manj znani vitamini

Skrivnost življenja se ne skriva v velikem, temveč v osnovi vsega živega, v stanici, v njenem jedru in v nevidnih telesih, ki žive, kakor se zdi, posebno svoje življenje — v snoveh, dandanes znanih pod imeni: vitamini, hormoni, fermenti. Dandanes vedo tudi že preprosti ljudje, da beseda »vitamin« ni prazna. Vitamini so skrivnostni, silno mogoče urejaleci življenjskih procesov. Brez njih ni mogoče red v življenju človeškega ali živalskega organizma; še več: brez njih ni mogoče življenje. Baje se ne poznamo vseh vitaminov, ki jih potrebuje človeški organizem; toda spoznalni smo že po teh, ki so znani ter več ali manj raziskani, da so skrivnostno pogonsko sredstvo življenjskega motorja. Sprevideli smo tudi, da so potrebni vsi ter da morajo delovati vzajemno, v nekem strogo določenem razmerju. Vitamini imajo torej pomen za življenje kot enota, povezani v neki točno določeni zakonitosti. Vitamini urejajo vse življenjske procese, od prehrane, rasti do razmnoževanja. To veliko delo si delijo, vendar morajo ostati tudi pri deljenem delu v zavestnosti. Zato tudi ni prav, če pravimo: ta vitamin je posebno potreben, ali: neobhodno potreben. Neobhodno potrebni so najbrž vsi; bolj točno rečeno bi torej bilo, reči, da so vsi vitamini enako potrebni, ker so vsi odvisni drug od drugega. Zato je tudi prav, da se seznanimo še nekoliko z vitamini, ki niso posebno dobro znani, ne tako »popularni« kakor n. pr. oni, ki jih imenujemo s prvimi črkami abecede.

Vitamin E — proti neplodnosti

Glavna sila življenja je, da se življenje vedno obnavlja: razmnoževanje. Posameznik mora umreti, živi pa vrsta; toda vrsta živi le, če se razmnožuje posamezniki. Življenje je najbolj čudovita, neumljiva sila, ki jo rodovi predajajo drug drugemu. Rodovi izumirajo, življenje se pa nadaljuje. Kakor prevodnik so: podobno prevaja elektriko silo električni prevodniki. Toda razlika je v tem, da človeški rodovi prevajajo življenjsko silo skozi čas, električni prevodnik pa skozi prostor. Vsi vitamini so čudoviti, kakor je pač čudovito življenje, čudež, ki večjega ni. In čudovit je vitamin E, vitamin plodnosti. Omogoča ti se notranje procese človeškega organizma, ki so pogoj razmnoževanja.

Kemizem življenjskih sokov

Vitamin E kot urejevalec ploditve, je neobhodno potreben med drugimi činitelji, ki učinkujejo vzajemno, da so izpolnjeni pogoji ploditve. Ploditev ni mogoča brez učinkovanja nekaterih maščobnih kislin, posebnih beljakovin, pa tudi rudnin. Tako je potreben železni mangan. Če zelo primanjkuje vitamina E, je sčasoma celo povsem onemogočeno nastajanje semena. Nastopijo tudi lahko trajne funkcionalne motnje pri samcu, da jih ni mogoče več odpraviti tudi z dodajanjem vitamina hrani, med tem ko so motnje pri samici le začasne.

Sorodnost z vitaminom A

Vitamin E je soroden z vitaminom A, kar je očitno najbolj v tem, da imata oba vitamina sorodne provitamne. Razen tega sta si sorodna tudi po holesterinovi derivatih, ki so v zvezi s spolnimi hormoni. Precej provitaminov A in E je v organih z notranjim izločanjem življenjskih sokov, n. pr. v hipofizi, jajčnikih, materniski pogačici in corpusu luteum. Če primanjkuje vitamina E, se pojavijo podobne motnje kakor pri pomanjkanju vitamina A, vendar pomanjkanje ne vpliva enako na samca in samico. Znaki pomanjkanja vitamina E se pokažejo pri samcu kot hudo izpriljenje na semenskem epitelu, pri samici pa nastopi poškodba na plodu samem, medtem ko ostane neokrnjena tvorba, naselitev in vnezditev oplojenega jajčeca; vse spolni procesi ostane nespremenjeni. Toda plod se razvija normalno le okrog deset dni, nakar odmrne in ga vsrka sluznica maternice.

V semenskih klicah zrna

Čisti vitamin E ima obliko svetlorumene olja. Topljiv je v alkoholu in etru. Odporen je proti kisli, vročini in ultraviolett svetlobi. V raznih živilih je mno-

go bolj redek kakor vitamin A. Največ ga vsebujejo semenske klice pšenčnih zrn in tudi nekatere druge semenske klice nekoli. Precej ga je v vodni kresli in salati. Nekaj ga je tudi v kvasu, rižu, ječmenu, ovsu, mleku, mesu, jajcih in surovem maslu. V mesu, odnosi v živalskem tkivu je največ vitamina E v mišicah, manj ga je pa v nekaterih žlezah in točelah. Čisti vitamin pridobivajo iz pšenčnih klic. Kemična narava vitamina je dobro znana in ugotovljeno je, da ima večine vitamina E tudi kristalinično snov, ki jo imenujemo z jezikom kemikov: C28H48O2; torej snov, ki ima po 28 molekul ogljika, 48 vodikov in 2 kisla.

Manj znani vitamini

Preprosti čitatelj bolj redko, čita o vitaminih H, K, M in P. Ti vitamini tudi niso še tako raziskani kakor drugi, imenovani po prvih črkah abecede. Ugotovljeno pa je, da so tudi zelo potrebni. Tako je vitamin H potreben človeškemu organizmu pri prenosu tolašč in nekaterih beljakovin. Pomanjkanje vitamina H povzroča obolenje za srebore. Dalje je ugotovljeno, da je ta vitamin v naravi zelo redek, vendar ga navadno v naši hrani ne primanjkuje, če zaradi tega, ker ga vsebuje tudi krompir. Največ ga je v svinjskih in govejih ledvicah, pa tudi v govejih jetrah. Vsebuje ga tudi kvas. Kakor številne druge vitamine, vsebuje tudi kravje mleko vitamin H. Avitaminoz bi se nam ne bilo treba bati, ko bi uživali dovolj mleka. Vitamina H pa ni v mesu razen v ledvicah in jetrah. Prav tako ga ni v žitu, zato tudi ne v moki. Čistega vitamina H se ne pridobivajo, zato pa uporabljajo kot zdravilo jetra in ledvice.

Vitamini K, M in P

Malo je znan tudi vitamin K, ki tudi še ni posebno raziskan. V naravi ga je sorazmerno malo. Ni se nam pa treba posebno bati, da ga bo primanjkovalo v hrani, če zaradi tega, ker ga precej vsebujejo paradizniki. Paradiznikov sploh ni mogoče prehladiti zaradi njihove velike vitaminske

večnosti. Lahko bi jih primerjali s pravimi naravnimi vitaminskimi konzervami. Seveda je pa treba s paradizniki pravilno ravnati, da se ohrani čim več vitaminov ter da jih izkoristimo. Zaradi vitamina K mora tudi ceniti ohrovt. Sploh nam daje ta vitamin v drugih živilih ga najdemo le zelo malo. Tako ga ni v mnogih rastlinskih živilih ali le zelo malo. To velja za žito in riž. V nasprotju z vitaminom H vitamina K ni v govejih jetrih. Zakaj je potreben vitamin K? Dognali so, da je potreben skupno z vitaminom C in P pri strjevanju krvi. Vitamin K je topljiv v olju. — O vitaminu M ne vemo mnogo. Odkrit je bil v mleku. Soroden je najbrž z vitaminom A in B1, ker pospešuje rast in razvoj mladega bitja, obnavlja pa tudi porabljeni stanični snov. — Vitaminom so dajali imena po vrstnem redu abecede, kakor so jih odkrivali. Vitamine, ki so jih odkrili prej, so lahko tudi bolj raziskali. Najpozneje je bil odkrit vitamin P, ki je soroden z vitaminom C, odnosno je nekakšno njegovo dopolnilo. Tako so dognali, da čisti vitamin C v obliki askorbinske kisline, ne more ozdraviti obolenja, značilnega po močnem krvavenju (purpura haemorrhagica). Če pa uporabijo izvleček iz zelene paprike in citrusevega soka, bolezen ozdravi. Iz tega so sklepali, da ta izvlečka vsebujejo še nekaj razen vitamina C. Končno se jim je posrečilo to snov izločiti in imenovali so jo »citron« ali vitamin P.

Abeceda se seveda ne konča s črko P, zato smemo pričakovati, da tudi vitamin P ni zadnji. Najbrž bodo postopno odkrili še nekatere vitamine in tako se bo veda o vitaminih še bolj poglobila. Šele tedaj, ko bomo dovolj dobro poznali naravo vitaminov in vse njihove naloge, bo dobila veda o vitaminih večji praktičen pomen. Morda bo povzročila celo pravo revolucijo v prehrani ter bo mogoče ne le učinkovito zdravljenje številnih bolezni, ki jih dandanes ne pristejemo več avitaminoze, temveč tudi vzrejanje smoteno z vitaminsko hrano, tako da se bo lahko razvil človek velikih duševnih in ne le telesnih sil.

Življenje še 5000 m pod morsko gladino

Fantastičen svet oblik in barv v morskih globinah

Kdor je imel kdaj srečo, da se je vozil v čolnu s steklenim lnom preko tropskih koralnih črt, ve dobro, da je tam nakupljen svet oblik in barv, fantastičnejši od vsega, kar more videti človeško oko na suhem. Med živalskimi in rastlinskimi prebivalci morskih globin pa nikakor niso pretežni večini ribe, čeprav jih je v morju ogromno, pa tudi ne številne vrste živali in morskih rastlin, raznih ječkov, školjk, gob itd., prisessnih h koralnim čeram in skalam ali pa tudi h morskem dnu.

Največ življenja v morju odpaše na takozvani plankton. To so nešete vrste morskih živali in rastlin, plavajočih v vodi. Te drobne živalice in rastline imajo zelo malo ali pa nič lastnega gibanja in so večinoma izredno majhne, nekatere vrste komaj še tako velike, da jih lahko vidimo s prostim očesom, večino pa moremo videti samo z drobnogledom. Nekatere teh živalic se premikajo s pomočjo nakupljene maščobe, druge pa s povečanjem telesne površine. Bločsko je plankton osnova prehrane vseh morskih živali.

Nemška znanstvena ekspedicija, ki je v letih 1925. do 1927. raziskovala Atlantski ocean, zlasti v južnem delu, je zbrala o življenju v morju zanimive podatke. Zanimala se je posebno za razdelitev planktona v raznih morskih globinah. Prej so bili učenjaki mnenja, da globoko v morju sploh ni nobenega življenja. Toda plankton so našli še 5000 m pod morsko gladino. Največ ga je seveda v globini do 100 m. To bo pač vpliv solne svetlobe, ki se sega tako globoko v morje, in ga oživlja. Čeprav je v primeri s to plastjo morja v morskih globinah le malo življenja, lahko

vendar trdimo, da bi skoraj ne mogli dvigniti iz morja niti enega litra vode, v katerem bi ne mrgolelo morskih živalic in rastlin. Med njimi so tudi take, ki se počutijo dobro šele 1.000 m pod morsko gladino.

Zagonečno je tudi dejstvo, da menjavajo mnoge vrste planktona svojo lego ritmično od dneva do noči, tako da se drže čez dan globlje, čez noč se pa dvignejo. Naravoslovci še niso mogli dognati, kje tiči vsrok tega ritmičnega premikanja prebivalcev morskih globin. Če bi se morske živalice bale premočno svetlobe, bi se jim potoči ne bilo treba dvigati višje. Vzrok mora biti neke drugod.

Rožno olje iz Turčije

Turška proizvodnja rožnega olja, omejena skoraj izključno na okraja Isparta in Burdur v jugozapadni Anatoliji je znašala lani okrog 200 kg. V Isparti, kjer je državna destilacija, so izdelali iz rož 90 kg olja, ostala količina je pa odpadla na zasebna podjetja. Prejšnja leta je bila proizvodnja rožnega olja znatno večja, večkrat je dosegla 800 kg. Cena rožnega olja je poskočila v zadnjih mesecih od 800 na 1150 turških funtov.

Koze v Nemčiji

Predlanskim so v Nemčiji preizkusili glede mleka 28.925 koz. Skozi vse leto so dale povprečno po 747 kg mleka s 3.33% maščobe. Največ mleka je dala ena koza z 2306 kg s 3.56% maščobe. V tem primeru je koza prekosila kravo.

Tanki sovjetske vojske

V rubriki o motorjih je »Gazetta dello Sport« objavila izpod peresa Giovannijskega naslednjega zanimiv članek o tankih sovjetske vojske.

Ruska industrija ima bogate izkušnje v proizvodnji tankov, posebno sedaj po dveh letih vojne in ker je s polnimi rokami zjemala pri drugih. Na tem kakor na drugih področjih so se Rusi izkazali za izvrstne prilagojevalce. Posnemali so francoske, angleške, ameriške in italijanske tanke in oklopne avtomobile: dobili so podatke in načrte na razpolago od Francije; kupili so si v Angliji dovoljenja za proizvodnjo tankov, posebno od podjetja Wickers; končno pa so poklicali na vodstvo svojih prvih tovarn za proizvodnjo tankov samega projektanta Christieja, slovitelja ameriškega graditelja, ki je zagovarjal mešan sistem tankov na kolesa in gosenice in tanke velike hitrosti. Izdelali so ali vsaj skušali izdelati najrazličnejše vrste tankov, ne da bi se posebno zanimali za njihovo dejansko učinkovitost. Zeleni so le organizirali proizvodnjo v velikem obsegu.

Dejansko so v svojih številnih tovarnah, ki so bile navidezno namenjene proizvodnji poljedelskih traktorjev, dosegli tako znatno proizvodnjo, da so imeli v začetku vojne z Nemčijo približno 30.000 tankov najrazličnejših vrst. Ta množina oklopnih in oboroženih avtomobilov je bila mogočna na srečo pa ne prav tako učinkovita.

Ze med špansko vojno so Rusi mogli ugotoviti, da vrste tankov, ki jih uporabljajo in preizkušajo, ne odgovarjajo polni meri vsakega zahtevam. Na vsak način so bile slabše, kakor tistih nekaj vrst, ki so jih preizkušali Nemci. Lahki tip T 27, težak 2.7 ton in zgrajen v tovarni Wickers, T 26 A, težak 8.55 ton, Christie B.

T., težak 10 ton, so morali Rusi po prvih preizkušnjah spremeniti ali celo naravnost opustiti. A sovjetska vojska je imela izredno mnogo tankov teh vrst. Po težkih izgubah v začetku vojne proti Nemcem jih je morala na tisoče, ki jih jih konstrukcijsko je prekosili, vendarle v vojni, da bi zaustavila zmagovalni pohod nemških oklopnih kolon. Rusi so izgubili v letu 1941 nad 14.000 tankov, prav tako je mogoče računati, da so jih lani izgubili okoli 10.000. Skupno je bilo tako izločenih 24.000 tankov v razdobju 24 mesecev, kar pomeni povprečno 1000 tankov na mesec.

Kljub težkim izgubam, ki jih je utrpela sovjetska industrija v strojih in tovarnah, je treba priznati, da je še sposobna proizvajati to mesečno število ali nekaj manj, če jim je mogoče, kakor izhaja iz uradnih poročil, zalagati svoje čete s stotinami tankov. Resnica je, da Rusija že eno leto prejema dobave, med drugim tudi tanke iz Združenih držav Severne Amerike, vendar kakor se zdi, teh na namembni kraj ni prišlo več kakor 2000 do 3000.

Kolikor je mogoče vedeti, so Rusi imeli v začetku 11 tovarn, v katerih so gradili tanke ali njihove dele. Te tovarne so bile v Celjabinoku, Gorkem, Stalingradu, Leningradu, Kirovu, Saratovu, Cicu, Nižem Tagilu, Novosibirsku, Harkovu in Mariupolu. Najmanj pet so jih izgubili ali pa so morali v njih ustaviti proizvodnjo. Iz nekaterih jim je uspelo rešiti vse stroje. Razen tega so osredotočili proizvodnjo na tiste vrste, ki so dale najboljše rezultate, in z najnovejšimi izpremembami se jim je posrečilo vzdržati proizvodnjo na višku in zalagati svojo fronto neprestano z znatnim številom tankov.

Od 15 vrst tankov, s katerimi je sovjetska vojska razpolagala v začetku vojne, se je ruska industrija po izkušnjah na bojišču omejila samo na množinsko proizvodnjo treh vrst. To so T 34, KV 1 in KV 2 (črki KV sta začetnici Klim-Vorošilov). Prav proti tem trem vrstam oboroženih voz so se morali Nemci boriti poleti 1942 in v sedanji ofenzivi.

Med izločenimi tanki oziroma tistimi, ki jih sedaj izločajo iz sovjetske vojske so: T 35, težak 45 ton, katerega prednik je bil T 28. Slednjega so izdelali v treh vrstah, ki so se razlikovale med seboj po številu stoličev. Izločena sta tudi T 26, ki ga je izdelal Wickers in je bil težak 8.55 tone, in T 28, težak 23 ton.

Tudi anfibijski tank T 40, na katerega so Rusi polagali veliko važnost, ni prinesel uspehov, ki so jih pričakovali. Po pomanjkljivosti materiala uporabljenega pri izdelovanju se zdi, da so te tanke izdelali v Donovi kotlini. Nadomestil ga je tank T 50, ki tehta 55 ton in ki ga uporabljajo kot oklopno vozilo za izvidniške akcije. Oborožen je s topom 20 mm in zaščiten z oklepom od 7 do 20 mm. S 85 HP lahko doseže povprečno hitrost 44 km na uro na raznovrstnem terenu.

Med tremi glavnimi vrstami tankov, ki jih sedaj izdelujejo Rusi, in ki so kot rečeno T 34 in dva KV, je opaziti takoj, da so sovjetski tehniki, potem, ko so določeno dobo smatrali hitrost za najvažnejšo — po kriterijih, ki jim sledijo predvsem v Ameriki — sedaj na podlagi izkušenj izpremenili svoje mnenje v celoti. Usmerili so se k zvišanju zaščite tankov na škodo njihove hitrosti.

Težke izgube, ki jih je ruskim tankom zadalo izvrstno in učinkovito nemško strelno orožje na njihovih tankih, kakor tudi strelno orožje uporabljano samostojno za borbo proti tankom, so vplivale na spremembo osnovnih smernic za gradnjo sovjetskih tankov, kakor so v ostalem vplivale tudi na gradnjo angleških in ameriških tankov. Dejansko niso povečali hitrosti, ki jih je mogoče na raznovrstnem terenu doseči z uporabo visokih motornih sil in torej tudi visoke potrošnje goriva, tolikšne, da bi doprinesle k večji nerazumljivosti tanka in bi bila z njenim opravičeno manjša zaščita. Tako je pri nekaterih najnovejših ruskih tankih opaziti znatno zmanjšano specifično silo, ki je n. pr. pri tanku T 26 sedaj samo 9.2 konjskih sil na tono. S povečanjem teže tega tanka o 88 na 9.2 ton, predvsem zaradi povečanja debeline oklepa od 13 na 25 mm, ni bila povečana motorna sila več kot za tri konjske sile. Zato se je hitrost, ki je prej znašala 35 km na uro, znižala sedaj na 27 km.

Nasprotno je bil pri najhitrejšem tanku, ki ga imajo Rusi, to je pri BT, ki ga je zgradil Christie, oklep povečan za malenkostno debelino 3 mm in celotna teža povišana od 12.7 na 13.7 ton, sila pa je bila dvignjena od 350 na 500 konj tako, da je tank dosegel povprečno hitrost 54 km na raznovrstnem terenu in 75 km na cesti.

Pri obeh težkih vrstah KV je zanimiva uporaba Dieslovih motorjev, ki so jo očitno inspirirali Amerikanci. Zanimivi sta tudi zaščita, ki doseže celo do 105 mm debeline v poljačani vrsti KV 1, in oborožitev, ki je pri KV 2 možnar 152 mm. To je kolikor se ve, strelno orožje največjega kalibra, montirano na tanku.

V splošnem je bila pri sovjetskih tankih povečana tudi učinkovitost strelav, njihova avtonomija v bojevanju in smeri, kar se je doseglo z uporabo že omenjenih Dieslovih motorjev. Najnovejša vesti z ruske fronte govore tudi o uporabi posebnih zaščitnih tankov na tankih. Gre za sistem, ki so ga uporabljali angleški izdelovalci po slabi preizkušnji. Ker oklep ni bil dovolj odporen za nemško in italijansko strelno orožje in ker niso mogli izločiti vseh železnih tankov, so sklenili, pritrditi spredaj zaščitno ploščo z vmesnim prostorom 5 mm. Ruski izdelovalci tankov so morali očitno slediti isti poti, toliko bolj, ker je v celoti zaščita njihovih tankov znatno manjša, kakor je ona na anglo-ameriških tankih.

Delo siličnik pozimi

Siličnike so naše najkoristnejše ptice, ker z največjo vneto pokončavajo razne škodljivce. Neki ornitolog je nekoč trdil, da bi bilo konec človeštva na zemlji, če bi ostalo sedem let brez ptic, ker bi mu razni škodljivci požrili vsjo hrano. Ena sama siličnica družinca s svojimi mladici pokonča na leto dober sto žuželk. To je ogromna množina, če pomislimo, da pride že na en gram več tisoč drobnih žuželk. Siličnike pokončajo največ žuželke pozimi, ko pobirajo iz drevesne skorje njihova jajčeca in ličinke.

posoda orodje okovje pločevina žica žičniki štedilniki peči kopalne banje slamoreznice plugi brane žitočistilniki brzoparilniki

no vo ustanovljeno

TRGOVINA Z ŽELEZNINO IN POLJEDELJSKIMI STROJI

FERRUM LEON STUPICA

FERRUM LEON STUPICA

LJUBLJANA

GRADIŠČE 2

POLEG URŠULINK

no vo ustanovljeno

posoda orodje okovje pločevina žica žičniki štedilniki peči kopalne banje slamoreznice plugi brane žitočistilniki brzoparilniki

Pred 100 leti dozidana kupola ljubljanske stolnice

Stolnica ni bila končana povsem hkrati — V začetku je imela začasno kupolo

Ljubljanska stolnica spada med lepe spomenike stavbne umetnosti iz začetka 18. stoletja. Zgodovina zidanja je zanimiva in je prav, da opozorimo na njo zdaj, ko je minilo dobrih 100 let, odkar je bila dozidana kupola stolnice ter je bilo s tem delom končano zidanje, ki je bilo začeto leta 1701. Zgodovino ljubljanske stolnice, odno-
sno njenih predhodnic omenjajo razni viri. Tu uporabljamo podatke iz razprave Viktorja Steske (Kronika VI., št. 3).

Priprave za zidanje nove stolnice

Stara cerkev ni bila dovolj primerna za stolnico. Bila je že zelo slaba in ni je kazalo popravljati, ker je bila za stolnico tudi premajhna. Razumniki tedanje Ljubljane, ki so se udeleževali v sučeni družbi, v Akademiji operosorum, so stremeli tudi, da bi Ljubljana dobila lepo stolnico, saj jim je bila pri srcu tudi umetnost, ne le znanost. V ta namen je bil 2. decembra leta 1699. v Ljubljani sklican sestanek pri stolnem prostu dr. Jan. Prešernu. Sestali so se: stolni dekan in generalni vikar dr. A. Dolničar (Thalmeischer von Thalberg), kanonik Janez Pichl in Fr. Bogo, baron Polhograjski in kamniški župnik M. L. Rasp. Sestanek je bil pomemben, ker so na njem sklenili, naj bi bilo stare cerkev podreli in sezidali drugo. Predlog so sporočili stolnemu kapitu in škofu Z. grofu Herbersteinu. Oba sta ga z veseljem sprejela. — Od skle-
pa do uresničenja pa seveda ni bilo tako lahko pot. Prejsem je bilo treba preskrbeti načrte. Zato so pa morali najti dobrega arhitekta. Odločili so se za arhitekta Karla Martinuzzija (Martinucci?). Umetnik je bil še mlad, le 27 let star. Izdelal je pa načrte, odnosno osmuke, za popravilo ter temeljito prezidavo stare cerkve. — Niso mu mnogo zaupali, predvsem zaradi njegove mladosti, pa tudi zaradi tega, ker se je del lovskega gradiča, ki ga je dal knez Turjaški prezidati po njegovem načrtu — podrli. Zato se niso odločili za prvi načrt, zlasti še, ker jim ni bil poseben všeč. — Povabili so v Ljubljano Fr. Florenciana, kapucina iz Milana, ki se je pe-
čal s stavbarsko umetnostjo. Prispel je 12. aprila leta 1701. in napravil dva načrta za cerkev s kupolo. Dolničar, ki je vodil vse te priprave, pa menda ni bil povsem zadovoljen tudi s tem načrtom, kajti naročil je tudi ljubljanskemu deželnemu stavbarju Fr. Ferratu, naj izdela načrt. To pa ni bil zadnji načrt. Kot arhitekt se je skušal izkazati tudi Mihael Zamrli, domačin, ki ni bil teoretično strokovno uposobljen, a je bil dober praktik ter ga je Dolničar zelo cenil. Zato je tudi on izdelal načrt.

Končno pravi načrt

Vendar z vsemi temi načrti, osnutki ter zamislimi niso bili povsem zadovoljni. Ko se je potem za zidanje stolnice zaval Herbersteinov naslednik škof Ferdinand Kün-
berg, ki je tedaj bival v Rimu, je pridobil za izdelavo načrta slovečega arhitekta, je-
zuita Fr. And. Pozza. Arhitekt se je lotil dela iz izdelave načrta, ki je bil menda vsem všeč, kajti, čim so ga prejeli iz Rima, so se lotili dela. — Stara cerkev so začeli po-

dirati 20. maja leta 1701. Delo sta pre-
vzela deželni stavbar Fr. Ferrato in do-
mačin M. Zamrli. Istega leta je Ferrato
delo pustil in Dolničar ga je oddal Bene-
čanu Fr. Bombasiju, ki je bil ljubljanski
meščan in kamnosek.

Stolnica sezidana l. 1704

Delo je precej dobro napredovalo in v prvem letu je bila cerkev sezidana do po-
lovične višine. Delo je vodil polir Gregor Maček, ki se je pozneje izkazal pri zidanju številnih stavb. Cerkev je bila sezidana 21. marca leta 1704. Ostalo je pa najtežje delo, kupola. Tega dela niso mogli poveriti komurkoli, a menda so odločili tudi stro-
ški, zato so sklenili, da zidanje kupole od-
lože na boljše čase. Napis nam pove, po katerem načrtu in kdaj je bila stolnica sezidana: »Ko je načrt napravil Andrej Pozzo, vodil delo Benečan Fr. Bombasi in nadziral zidarski mojster Mihael Zamrli, je bilo končano leta 1705.« — Ker se v za-
četku niso odločili za zidanje visoke kupo-
le, ki bi zahtevala 20.000 gld. stroškov, je bila narejena začasno nizka, lesena kupola, ki je bila z železnimi vezmi pritrdjena na strešni oder. Ometali so jo ter poslikali, da je bila navidez podobna pravi kupoli. Freske je naslikal znameniti slikar Julij Quaglio, in sicer zelo hitro, v šestih tednih. Delo je bilo končano 24. septembra l. 1703. Vendar so cerkev posvetili šele 8. maja l. 1707.

Na zidanje kupole so pozabili...

Ko je umrl stolni dekan Dolničar, ki si je zelo želel tudi, da bi stolnica dobila pravo kupolo, so pozabili na izpopolnitev cerkve. Začasna kupola je pa menda tudi do-
bro nadomestovala pravo, tako da niso du-
bili potrebe po nadaljnjem delu. Končno so se pa v prejšnjem stoletju vendar spomnili, da bi morala stolnica po prvotnem načrtu dobiti tudi visoko kupolo, in l. 1836. so začeli zbirati prispevke za njo. Toda de-
lo je bilo oddano šele 19. aprila l. 1841., in sicer dobremu polirju Mateju Medvedu, ki je baje posekal marsikatero stavbenika. Preden so se lotili imenitnega dela, je bila slovenska maša z litanijami in blagoslo-
vom. Udeležili so se je vsi delavci s polir-
jem na čelu. Potem so začeli postavljati oder, kar je bilo tudi samo na sebi precej kočljivo delo. Da so se žela lotili dobri de-
lavci, se je kmalu izkazalo, kajti delo je bilo končano že v osmih tednih. Takoj po-
tem se je lotil dela tesarski mojster Jurij Pakj, ki je začel postavljati strešni oder in končno je postavil šest čevljev visok pozla-
čen križ na vrhu kupole.

Kupolo poslikal Matej Langus

Kupolo je pa bilo treba tudi poslikati. Želeli so, naj bi se slikar ravnal po starih freskah na začasni kupoli, po delu slikarja Quaglija. Slikanje so poverili znanemu si-
likarju Mateju Langusu. Langus je posnel osmuke po slikah na stari kupoli, preden so jo podrli. Pri slikanju se pa vendar ni povsem točno ravnal po starih slikah. Delo je trajalo precej dolgo. Slikati je začel 9. junija l. 1843. (torej pred 100 leti) in delo končal 26. avgusta l. 1844. Odkritje slik je bil velik dogodek, zvezan s posebnim sija-
jem, saj sta se ga udeležila tudi cesar in cesarica. Po odkritju so nekatere dele še pozlatili. Vse delo je bilo končano 18. sep-
tembra l. 1844.

Matej Medved izvrsten delavec

Matej Medved, ki je zidal kupolo je bil res doma v svoji stroki. Še dandanes je treba občudovati njegovo strokovno zna-

nje, ki si ga ni pridobil s šolanjem, temveč s samim delom in prirojenjo nadarjenostjo. Delal je po »statičnem« čutu prav tako za-
nesljivo kakor dandanes delajo po statičnih računih ter formulah. M. Medved se je rodil 19. septembra v Cerkljah. Umrl je 20. julija l. 1856. Spomniti se ga moramo tudi zaradi tega, ker je zidal številne cerkve in mnoge je popravil ter rešil, da niso propale. Med številnimi cerkvami, ki jih je sezidal in popravil, naj omenimo, da je zidal vrhniško župno cerkev. Sezidal je tudi cerkev v Novi Štifti pri Gornjem gradu. Dozidal je cerkev v Šmartnem pod Šmarno goro; to delo so mu poverili, ko se je stava-
ba prejšnjemu mojstru podrla. Medved je pa bil uradno šušmar, saj ni bil niti moj-
ster, zato tuji deložno stavbo ravnatelj-
stvo ni hotelo vedeti zanj. Zato ni bilo tako preprosto poveriti Medvedu tako pomemb-
nega dela, kakršno je bilo zidanje kupole stolnice. Stolni župnik se je mnogo trudil, da je s pomočjo ter ugledom škofa Wolfa dosegel dovoljenje pri stavbnem ravnatelj-
stvu. Niso verjeli, da bo neuki polir se-
zidal kupolo. V levi zakristiji stolnice je zanimiv napis, ki govori o zgodovini zida-
nja: »Preč. g. Karl Zorn, r. l. 1780...«, so po Ljubljani in pri duhovnih na deželi na-
birali darov (10.000 gld.) ter skozi pet let pri oblinih oporokah srčno trudili in skrbe-
li, da za Bogom gre le njim hvala, da ima-
mo namestu lesenega stropa lepo zidano kupolo... Stavbena gospodinja v Ljubljani in na Dunaju se je zidanju upirala, rekoč, da so obloki in stebri prešibki. Zorn pokli-
če iz Cerklj pri Kranju kmečkega zidorskega mojstra Matevža Medveča. Pri kom-
isiji v cerkvi so bili Ant. Al. ljubljanski župan Hradecky in politična pa stavbena gospodinja. Medved prime vse in reče: »Upam si izpeljati kuplo; teh res prešibkih oblokov jaz ne potrebujem; čez te bom zidal in dobro v stebre upel nova močnejša in šele na nje zidal kuplo, katero pa bodo stebri tako malo čutili kakor jaz svoj klobuk.« — Medved je delo začel 19. aprila 1841; 19. junija postavijo križ na kupolo; 17. oktobra vesela in slovesna zahvala. Cerkev zidana 1701—1707 in posvečena 8. maja 1707, z belim in črnim tlakom, mar-
morom in zlatom (300.000 platnic), križe-
vom potom polepšana 1859—1860. — Po-
stavil iz hvalečnosti in spoštovanja Jož. Supan, leta 1846. stolni kaplan, 1855 korar in fajmošter, 1860 prošt.

Da je bil Medved res pravi mojster, se je izkazalo med potresom, ko je cerkveni obok počil po vsej dolžini, na kupoli se pa ni pokazala najmanjša razpoka.

Čiščenje v Rumuniji

Po sklepu rumunskega ministrskega sveta je bilo poslanih na prisilno delo 56 obsojencev, med njimi več židov. Obsojeni so bili zaradi motenja javnega reda in miru. Med aretiranci je tudi bivši minister jav-
nih del Mihael Ralea, ki je najemal advoka-
te, da so zagovarjali komuniste, sojene prel vojaških sodiščem.

Na prisilno delo je bil poslan tudi vo-
dini član bivše narodno caranistične stranke Anton Alexandrescu, ker je širil v javnosti državi in narodu naspotujoče vesti. Drugi bivši član iste stranke novinar Zaharia Bojla in iz političnega življenja pod prejšnjim režimom znani Lopondicu sta bila obsojena na prisilno delo zaradi širjenja alarmantnih vesti. Vsi na prisilno delo obsojeni žilje so poslušali tuje radijske postaje ter širili razne vesti angleške in ameriške propagande. Bivšemu novi-
narju Grauerju so dokazali, da je razmo-
ževal in širil letake, naperjene proti jav-
nemu redu in varnosti države.

Budimpeštanski tramvaj

Odbor za prometna vprašanja budim-
peštanske mestne občine proučuje pre-
obremenjenost električne cestne železnice. V zadnjih letih se je število prevoženih

kilometrov in potnikov v tramvajskem prometu zvišalo za dve petini na 103.025 milijonov km in na 465.25 milijonov pot-
nikov. Povprečno število tramvajev v vsa-
kodnevem prometu se je zvišalo od 1359 na 1604. Število tramvajskih uslužbencev od 5700 na 10.023.

Izločanje židov iz madžarskega gospodarstva

Madžarski list »Mai Nap« opozarja, da je 31. decembra 1942 potekel rok, ki ga določa protizidovski zakon iz leta 1939. za doseglo ravnotežja med židovskimi in kr-
ščanskimi nameščenici. Od tega dne dalje smejo obdržati podjetja, kjer je najmanj 5 in največ 14 pisarniških moči samo 2 ži-
dovska nameščenca. Njuna plača ne sme presegati na enega uslužbenca odpadajo-
čega povprečka celotne plače vseh usluž-
bencev. Pri podjetjih, ki zaposlujejo nad 14 nameščenecv vpoštev prihajajoče kate-
gorije, sme odpasti od skupne plače usluž-
bencev in židovske nameščenice samo 12 odstotkov. Pri podjetjih, ki imajo 2 do 4 uslužbenecv, sme ostati po 31. decembru 1942. samo en židovski nameščenec.

Nove turške znamke

Turška poštna uprava je naročila dr-
žavni tiskarni na Dunaju serijo 20 različnih pošt-
nih znamk. Vseh novih znamk bo 200 milijonov, in v promet pridejo namesto dosedanjih znamk s sliko Kemal paše. Na njih bo slika Ismeta İnönüja ter znanih pa-
lač in značilnih turških pokrajin.

Ustanova princa Evgena

Uprava ustanove princa Evgena je imela te dni na Dunaju sejo, na kateri je bilo pri-
čitano poročilo o kulturnih, gospodarskih in političnih razmerah na jugovzhodu Ev-
rope, in o prijateljskih stikih med Nemčijo in državami evropskega jugovzhoda. Na isti seji je bila sklenjena tudi podelitev cele vrste stipendij za študijsko leto 1942-43. na Dunaju študirajočim slovaškim, hrva-
skim, madžarskim, rumunskim, bolgarskim in turškim študentom. Ustanovitev ustanove princa Evgena je razglasil državni na-
mestnik Baldor von Schirach 12. junija 1941. ko je prevzel predsedstvo Društva za evropski jugovzhod. Namen ustanove je omogočati nadarjenim študentom iz ju-
govzhodnih evropskih držav študiranje na du-
najskih visokih šolah.

Ogromna večina
oglaševalcev
se obrača na
"JUTROV"
OGLASNI
ODDELEK

VSAK
naš naročnik
je zavarovan
ALI
ste poravnali
naročnino?

Le compresse di Aspirina hanno un effetto sicuro

Aspirinove tablete so uspešno sredstvo proti prehladu, influenci, revmatizmu i. t. d. Aspirinove tablete zaslužijo Vaše propolno zaupanje.

contro il raffreddore, l'influenza, i reumatismi, ecc. Le compresse di Aspirina meritano tutta la Vostra fiducia.

Aut. Prot. Milano - 31014 - 1940 - XIX

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega nepozabnega soproga in očeta, gospoda

IVANA SUŠNIKA

železniškega uslužbenca v pokoju

vsem, ki so ga počastili, poklonili cvetje ter ga spremili na njegovi zadnji poti, najiskrenejša zahvala.

Ljubljana dne 7. februarja 1943.

ZALUJOČA SOPROGA IN OTROCI

P. G. Wodehouse:

PODJETNI SAM

Humorističen roman

Gospod Wrenn, ki je imel svojo spalnico na prednji strani hiše, mu je bil v mislih že davno voščil, da bi jo odkuril kamor koli, v posteljo ali v krtovo deželo, toda kot ljubezniv in dobrodušen človek se ni upal izreči svojo željo skozi okno. Sam se je izprehajal in izprehajal, dokler ni po glasu nekih drugih korakov spoznal, da ni več sam. Žepna svetilka se je dvignila v višino njegovega obraza.

»Ste še tako pozno pokonci gospod?« je rekel varuh javnega reda in obstal pred njim.
»Pozno?« je zategnil Sam, ki ni imel več občutka za čas. »Res mislite, da je pozno?«
»Dve je že bila, gospod.«
»Oh! Potem bo res najbolje, da grem spat.«
»Kakor vas je volja. Ali stanujete tukaj?«
»V tej hiši.«
»Tedad sodim,« je nadaljeval stražnik in priprl oči, da se boste razveselili prilike, podpreti člove-

koljubno organizacijo, ki ji morate kot hišni last-
nik ...

»Ali verujete v to, kar pravijo vedeževalke?«

»Ne, gospod ... ki ji morate kot lastnik hiše prvi priznati zasluge za svojo osebno nedotakljivost in svoj hišni mir. S tem merim na ...

»Nu, dajte, da vam nekaj rečem,« mu je Sam odločno segel v besedo. »Nekoč mi je ena teh vedeževalk prerokovala, da se bom kmalu oženil ... in res se oženim čez nekaj dni.«

»Vso srečo želim, gospod,« mu je vljudno odgo-
voril »policeman«. Če je torej tako, upam, da smem ponuditi vam in vaši ljubeznivi bodoči gospe dve vstopnici za veliki koncert, ki bo dne šestnajstega prihodnjega meseca v dvorani »Odd Fellows Club« na Ogilvy Streetu v korist sirotišnici policijskih stražnikov. Take vstopnice se dobe za vsak denar in v vsakem številu. Vstopnice po pet šilingov, po ...

»Ste oženjeni?« ga je vprašal Sam.

»Da, gospod ... po tri šilinge, po pol krone, po šilingu in po šest penijev.«

»To mora biti lepo življenje, kaj?«

»Življenje policijskega stražnika ali življenje si-
rote?« je vprašal redar.

»Zakonsko življenje, sem hotel reči,« je Sam po-
jasnil.

Redar se je zamislil.

»Kakor nanese, gospod,« je modro odvrnil. »Vse reči imajo svetlo in senčno plat, tako tudi zakon.«

»Seveda,« je rekel Sam. »Ako se vzameta dva človeka v siromaštvu, ne more iti drugače kakor slabo, a če je cvenka na kupe, mislim, da mora biti vse v najlepšem redu.«

»In vi imate denarja na kupe, gospod?«

»Toliko, da ne vem kam z njim,« je rekel Sam.

»Če je tako, mi dovolite, da vam priporočim vstopnice po pet šilingov. Eno za vas, eno za lju-
beznivo bodočo soprogo in ... in da bo funt šter-
lingov zvrhan, še dve za tega ali onega prijatelja, ki ga gotovo povabite na to prvovrstno zabavo. Tovariš Purvis bo prednašal ...

»Čujte,« ga je prekinil Sam, ki se je šele zdaj za-
vedel, da mu stražnik nekaj pripoveduje, »o čem, vraga, pa govorite?«

»O vstopnicah, gospod.«

»Mislim, da za ženitev ni treba vstopnic?«

»To je res,« je stražnik pametno pripomnil. »Po-
trebujete jih pa za koncert v korist sirotišnice poli-
cijskih stražnikov, in zato vam z mirno dušo pri-
poročam, da jih vzamete pol tucata po pet šilingov.«

»Koliko stanejo tiste po pet šilingov?«

»I ... Pet šilingov vsaka, gospod.«

»Stvar je namreč ta, da imam v žepu samo ban-
kovec za deset funtov.«

»Jutri zjutraj vam prinesem drobiž na dom, gospod.«

Sam je takoj izprevidel, da si te noči vseh noči ne sme kvariti s klavnimi pomisleki.

»Za drobiž se ne menim,« je rekel.

»Gospod!«

»Kar obdržite ga. Ženim se,« je dodal v poja-
nilo.

»Drobiž iz desetih funtov naj obdržim?« je pono-
vil redar, ne vedoč kod ne kam.

»I menda. Kaj pa je deset funtov?«

Nastal je kratek premolk.

»Ko bi bili vsi takšni kakor vi, gospod,« je z globokim basom pripomnil stražnik, »tedaj bi bilo življenje dokaj bolj prijetno.«

»Življenje ne bi moglo biti nikoli prijetnejše, nego je danes,« ga je zavrnil Sam. »In zdaj lahko noč.«

»Lahko noč, gospod, najlepša hvala,« je stražnik spoštljivo odvrnil.

K O N E C

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani